

UKULI

Julkaisija:

Turun Lintutieteellinen
Yhdistys r.y.

PL 67, 20101 Turku 10

Toimitus:

Tuukka Pahtamaa (päätoim.)

Itäinen Pitkäk. 15 aB 43

20500 Turku 50, p. 330 764
t. 512 117

Tapani Missonen (tilaukset)

Yo-kylä 23 A 11

20510 Turku 51, p. 371 489

Hannu Lahtonen (mainokset)

Lemminkäisenk. 17 C 76

20720 Turku 72

Ukuli ilmestyy neljänä numero-
rona vuodessa. Lehti sisäl-
tyy yhdistyksen jäsenmaksuun.
Ulkopuolisille tilausmaksu
vuodelle 1982 on 25 mk, joka
maksetaan postisiirtotilille
TA 5138 66-3. Irtonumeroita
saa kokouksissa ja Tapani
Missoselta (osoite yllä).

Ilmoitushinnat:

1/1 s. 250 mk, 1/2 150 mk

1/4 s. 100 mk

Painopaikka:

Turun Yliopiston Offsetpai-
no, Turku 1982

SISÄLTÖ:

Pääkirjoitus.....	1
Vesa Multala: Petojen mat- kassa.....	2
V. Multala: TLY:n syys- muuttokatsaus 1981.....	10
Tuukka Pahtamaa: Alkukevät Valassaarilla.....	17
Arto Kalliola & Raino Pön- ni: Kestäkö kirjattietous?32	
Rauno Laine: Matka pohjoi- seen.....	34
Familiaris: Näkijän mat- kassa.....	42
Juha Kylänpää: Piirteitä Laitilan pongari-invaasios- ta talvella 81-82.....	45
Tiedonantoja.....	47

Etukansi: koirasvästäräkki
Takakansi: uuttukyyhky (TPa)

Piirroksat:

Nina Ahonpää, s.9

Tuukka Pahtamaa, s.33,34,41,42

Anneli Lehtinen, s.31

ukuli

3/1982

PÄÄKIRJOITUS,

kyllä. Se vielä uupuu. Sitten voi hetkeksi huoahata. Vaan ei kauaa, Kohta on taas aloitettava tuttu puhelinkierros, pyydeltävä, anottava. Ja jos muu ei auta, yritettävä itse keksiä. Luvattu 200 sivua/vuosi on saavutettava. Keinolla millä hyvänsä. Ettei menisi maine, Ukulinkin. Ja viime kädessä rakkaan yhdistyksemme. Leviähän lehteä yhä enemmän alueemme ulkopuolelle, muualle Suomeen. Siinä päätoimittajan murheita. Vielä sivumäärän pakollinen nelijakoisuus tuottaa lisähuolia.

Vaan onhan tämä mukavaakin. Miellyttävimmillään tosi rauhoittavaa, jopa luovaa puuhaa. Ja ainakin itsenäistä. Juttujakin tulee yleensä sopivasti. Vielä kun oppisi kirjoittamaan pääkirjoituksen! Pitäisi kai sanoa jotakin; keksiä aihe, joka panee lukijan ajattelemaan. Parhaassa tapauksessa jopa keskustelemaan toisten kanssa, ottamaan kantaa. Ehkä ympäristönsuojelusta löytyisi. Ovathan rakkaat lintumme olennainen osa ympäristöämme. Linnut voitaisiin paremmin huomioida kaavoituksessa, suunnittelussa vleysä. Eikö? Kaupunkikortteleihin voitaisiin jättää ja istuttaa huomattavasti enemmän puita, jopa pikku puistoja. Ja erityisesti keskustaan. Puihin laitettaisiin linnuille pönttöjä, joissa ne voisivat kesäisin pesiä ja talvisin nauttia suojaisasta asunnosta. Jospa jokaisessa korttelissa olisi vaikka 10 puuta. Osa tietysti havupuita erilaisten lintujen tarpeet huomioon ottaen. Maisemallisesti kaupunki muuttuisi näin moninkertaisesti viihtyisämmäksi. Talvella-kin olisi vihreyttä osan puista ollessa havupuita. Maisema pehmenisi. Kevät- ja kesäaamuisin koko kaupunki raikuisi linnunlaulusta. Ihmiset muuttuisivat vähemmän ärtyviksi, ehkä hieman kiireettömimmiksi, pysähtyisivät kuuntelemaan. Ihmettelisivät lintujen paljoutta. Kyselisivät, että mikä laji se on, joka jaksaa visertää noin pirteästi aamusta iltaan. Hymyilisivät kuullessaan sen olevan peipposen. Peipponen, ajatella, ja he kun luulivat varmasti tuntevansa peipon laulun.

Utopiaa, sanot. Aivan. Eihän ihminen. Ei, ei. Turha puhua-kaan. Hullua suunnieksentää. Raha. Se, se. Taloudellisuus. Eihän maa-alaa noin vain voi puihin tuhlata. Niillähän on niin leveät rungotkin. Ja jos ei nyt rungot, niin ainakin oksisto. Sehän peittäisi koko maiseman. Ikkunasta ei näkisi enää mihinkään. Ei edes naapurin puolelle, vastapäiseen ikkunaan. Ja entäpä juuristot, nehan pilaisivat kaikki asfalttitiet. Nousisivat pintaan keskellä liikennevaloja. Hö! Hullu ajatuskin.

Vaan jospa sittenkin...

TPa

PETOJEN MATKASSA

Vesa Multala

Tämä katsaus petolintujemme rengaslöydöistä perustuu Rengastustoimiston löytörekisteristä vuosilta 1974-79 poimittuihin tietoihin. Löydöt koskevat vain Varsinais-Suomessa rengastettuja lintuja. Aineistosta puuttuvat arkojen lajien, huuhkajan ja merikotkan, löydöt.

Kaikkiaan on aineistossa 270 löytöä 12 lajista, joista 7 päiväpetolintuja ja 5 pöllöjä (taulukko 1.). Ulkomaisia löytöjä on 66.

Taulukko 1:een olen laskenut löytötietojen perusteella keskimääräisen eliniän, siirtymismatkan ja -suunnan sekä löytöprosentin. Löytöprosentti on laskettu em. aineiston perusteella ja on siksi harhainen: virhettä aiheuttavat sekä ennen vuotta 1974 rengastetuista tulleet löydöt että vuoden 1979 jälkeen tulleet runsaat löydöt. Arvot ovatkin vain suuntaa-antavia.

Taulukko 1. Varsinaissuomalaisten petolintujen löytötietoja.

Laji (lat. lyh.)	Vanhin yksilö (pv)	Keskim. ikä (pv)	Pisin matka (km)	Keskim. matka (km)	Keskim. suunta	Reng. 74-79 (yks)	Löytö % löydöt	Ulkom. löydöt (kpl)	Koko ain. (kpl)
ACC GEN	4692	434	1184	120	SE	681	20.6	19	140
ACC NIS	1972	316	1808	559	S	183	10.0	10	18
BUT BUT	1840	426	1401	641	S-SSW	205	4.9	6	10
CIR AER	1713	838	5504	1713	S-SSW	206	6.8	10	14
PAN HAL	3040	712	6235	1284	S-SSW	359	8.4	14	30
FAL COL	134		2240		SW	17		1	1
FAL TIN	1076	399	1083	429	SE	115	4.3	3	5
STR ALU	5292	818	160	28	SSE	337	11.9	0	40
STR URA	592	240	174	62	SSE	72	8.3	0	6
ASI OTU	684		1034			51	3.9	2	2
ASI FLA	26		2152		SW	5		1	1
AEF FUN	2350		369			555	0.5	0	3

Seuraavaksi tarkastellaan löytötietoja lajeittain.

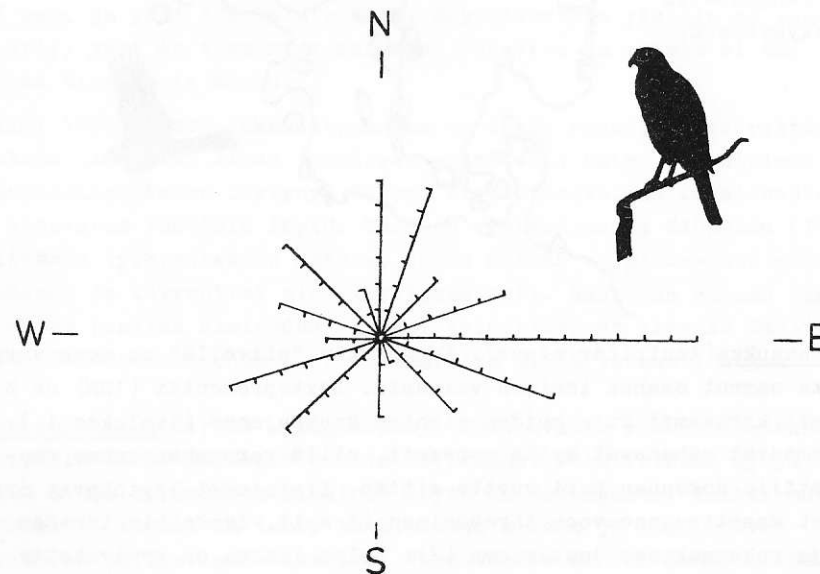

Kanahaukka (Accipiter gentilis). Huuhkajan ja kotkan ohella on kanahaukka ollut eniten vainottu petolintumme. Rengastustilastot puhuvat selvää kieltään: joka viides varsinais-suomalainen kanahaukka löytyy. Löytötavoista mainittakoon seuraavat: löydetty ei tarkempaa tietoa (31 % löydöistä), ihmisen toimesta pyydystetty ja/tai tapettu (54 %), törmännyt lankoihin (3 %) jne. Harvinaisempia löytötapoja edustavat "jäniksen siipeen purema" ja "pöllön pyydystämä".

Ihmisen vainon osuus on siis huomattava. Kanahaukan pesimäaikainen rauhoitus astui voimaan vasta parisen vuotta sitten, joten emojen ja poikasten pesiltä ampuminen tullee tulevaisuudessa pienentämään löytömääriä. Se ei todellakaan ole vahinko!

Laskin joitakin keskiarvoja nuorten ja vanhojen kanahaukkojen löytötiedoista. Pesäpoikasena rengastettu kanahaukka löytyi 407 pv:n eli yhden vuoden ja puolentoista kuukauden kuluttua rengastamisesta (aineistossa 111 löytöä). Aikuisena rengastettu pystyi elämään lähes puoli vuotta pitempään eli 578 päivää (29 löytöä). Pesäpoikasena rengastettu löytyi keskimäärin 124 km:n päästä, kun aikuisena rengastettu kiirehti hitaammin keriten 103 km:n päähän. Löytöpaikan ja rengastuspaikan välillä ilmeni toinenkin ero: nuoret muuttivat selvästi hieman etelämmäs kuin vanhat; nuoret eteläkaakkoon (150°), vanhat kaakkoon (132°).

Kuva 1. Pesäpoikasena rengastettujen kanahaukkojen siirtymissuunta ensimmäisen elinvuoden aikana (n=71).

Edellisen sivun kuvasta huomaa alle vuoden ikäisten kanahaukkojen muuton painottuvan itään. Etelään ei juuri ole menijöitä. Lieneekö syynä kanahaukkojen kammo suurten vesien ylittämiseen?

Karttaan 1 olen merkinnyt ulkomailla tehdyt rengaslöydöt varsinais-suomalaisista kanahaukoista. 19:stä löydöstä 7 koskee pyydystettyä ja/tai tapettua lintua. Kanahaukan läntinen muuttoreitti näyttää selväpiirteiseltä: Saaristomeren ylitys saariketjuja pitkin Tukholman ympäristöön, jossa talvehtii suuri osa muuttajista. Osa jatkaa pitkin Ruotsin itärannikkoa etelään. Itäisestä muuttoreitistä ei voi paljoa sanoa löytöjen vähyyden takia.

Ainoa lentokykyisenä rengastettu nuori kanahaukka löytyi yli kolmen vuoden päästä Saksan Liittotasavallan länsiosasta.

Kartta 1. Vuosina 1974-79 Varsinais-Suomessa rengastetuista kanahaukoista tehdyt ulkomaiset löydöt. Musta=pyydystetty ja/tai tapettu, valkea=muut löytötavat. ● =rengastettu pesäpoikasena, ▲ = rengastettu lentokykyisenä.

Varpushaukka(Accipiter nisus). Kanahaukan "siivellä" on myös varpushaukka saanut osansa ihmisen vainosta. Löytöprosentti (10%) on huomattavasti korkeampi kuin muiden pienten haukkojemme (taulukko 1.). Löytömäärät vähenevät kyllä nopeasti, sillä varpushaukkamme rauhoitettiin kokonaan pari vuotta sitten. Yleisimmät löytötavat ovat olleet maantiejoneuvoon törmääminen (3 kpl), lankoihin törmääminen (2) ja rakennukseen joutuminen (2). Kolme lintua on pyydystetty ja/

tai tapettu ihmisen toimesta, seitsemän löytöä on tarkemmin määrittelemätöntä. Löytöjen kokonaismäärä on 18. Näistä kahdeksan koskee pesäpoikasena rengastettua lintua, 10 lentokykyisenä rengastettua.

Löytöpaikan etäisyys on lähes sama sekä pesäpoikasena että lentokykyisenä rengastetulla keskilinnulla, 556 ja 562 km. Pesäpoikasena rengastetut muuttavat etelämmäs (192°) kuin lentokykyisenä rengastetut (177°). Vanhempana rengastettu varpushaukka ehtii elää tasan vuoden (362 pv), kun taas pesäpoikasena renkaan koipeensa saanut löydetään alle yhdeksän kuukauden kuluttua.

Ulkomaiset varpushaukkalöytömme keskittyvät Puolaan ja Saksojen alueelle, kaukaisin löytö on Pohjois-Italiasta. Karttaa katsellessa huomaa pesäpoikaslöytöjen sijoittuvan hieman idemmäs kuin lentokykyisenä rengastettujen. SAUROLAN (1981) esittämässä kartoissa pesäpoikasista tehdyt löydöt keskittyvät Länsi-Eurooppaan mutta hajonta on huomattavasti suurempi kuin Lågskärin ja Signildskärin kautta muuttaneiden varpushaukkojen. Muuttaako osa varsinais-suomalaisista varpushaukoista Itämeren itärannikkoa pitkin, ja talvehtisi hieman idempänä kuin täällä syysmuutolla rengastetut linnut? Mahdotonta vastata, sillä löydöt ovat vähissä (kartta 2.).

Hiirihaukka(Buteo buteo). Kymmenen hiirihaukkalöytöämme on kaikki tehty pesäpoikasina rengastetuista linnuista. Kuusi ulkomaista löytöä on esitetty kartassa 2. Kotimaasta on kaksi lähilöytöä, yksi 143 km:n ja yksi 372 km:n päästä. Löytötavoista yleisin on ammuttu (2 kpl), yksi on törmännyt maantiejoneuvoon ja muista ei sen tarkempaa tietoa ole saatu.

Kaikki löydöt yhtä lukuunottamatta on tehty rodulleen määrittämättömästä linnusta. Ainoa rodulleen määritetty Buteo b. vulpinus eli idänhiirihaukka on löytynyt Saksan Liittotasavallan länsiosasta eli on aineiston läntisin löytö. Tämä on ristiriidassa SAUROLAN (1977) esittämän työhypoteesin kanssa, jonka mukaan vulpinus-rotu muuttaisi kaakkoon ja talvehtisi aina Afrikassa asti. Saurolan mukaan Länsi-Suomessa pesivän nimirodun yksilöt talvehtisivat yleensä Länsi- ja Keski-Euroopassa. Onkohan rodunmäärittäminen ollut varmasti oikea?

Ruskosuohaukka(Circus aeruginosus). Muuttavatko ruskosuohaukkamme syksyisin Länsi-Euroopan kautta Afrikkaan? Näin voidaan kysyä, sillä ainoa syysmuuton aikainen löytö on Espanjasta. Kaikki muut ulkomaiset löydöt on tehty kevätmuuton aikana ja sijoittuvat Afrikkaan ja Italiaan-Unkariin. Varmuudella ei voi sanoa mitään

Kartta 2. Varsinais-Suomessa rengastetuista petolinnuista vv.1974-79 tehdyt ulkomaiset löydöt (paitsi kanahaukka, kartta 1. ja afrikkalaiset löydöt, kartta 3.). Merkkien värit: valkea = rengastettu pesäpoikasena, löydetty ensimmäisen elinvuoden aikana; musta = rengastettu pesäpoikasena, löydetty ensimmäisen elinvuoden jälkeen; mustavalkea = rengastettu lentokykyisenä. Lajimerkit:

- varpushaukka, ■ hiirihaukka, ▼ ruskosuohaukka,
- ▲ sääksi, ◆ ampuhaukka, ⊙ tuulihaukka,
- ☉ sarvipöllö, ☀ suopöllö.

tarkkaa, sillä taas on löytöjä turhan vähän (kartat 2 ja 3).

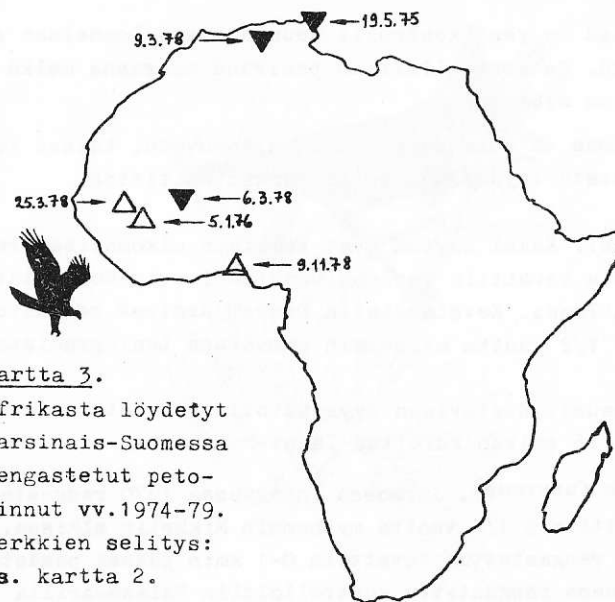
Löytötavoista mainittakoon pyydystettynä ja/tai kuolleena tavatut (6 kpl), muista ei tarkempia tietoja ole.

Sääksi(*Pandion haliaeetus*). Sääksi on myös pitkämatkainen petolintu, kaukaisimmat löydöt ovat Malista ja Nigeriasta. Sääksemme muuttavat laajana rintamana, sillä löydöt jakaantuvat Espanjasta Bulgariaan sekä kevät- että syysmuuton ajalle. Nuorista linnuista tehty syyslöydöt ovat kuitenkin selvästi enemmistönä. Kotimaiset löydöt on tehty yhtä lukuunottamatta alle sadan kilometrin etäisyydellä rengastuspaikasta.

Tavallisimmat löytötavat ovat: jäänyt kalanpyydykseen (7 kpl), tapettu (5), törmännyt lankoihin (3). 15:stä muusta ei tarkempia tietoja ole viitsitty ilmoittaa.

Ampuhaukka(*Falco columbarius*). Ainokainen löytö on tehty Perniossa pesäpoikasena rengastetusta linnusta 4 1/2 kk:n kuluttua Ranskassa.

Tuulihaukka(*Falco tinnunculus*). Vähissäpä ovat tinnu-löydötkin. Kolmen ulkomaisen lisäksi on kaksi löytöä kotimaasta alle sadan kilometrin etäisyydellä. Yksi tuulihaukoistamme laskeutui laivalle Perämerellä, muiden löytötapa ei ole tiedossa.

Kartta 3. Afrikasta löydetty Varsinais-Suomessa rengastetut petolinnut vv.1974-79. Merkkien selitys: ks. kartta 2.

Lehtopöllö(Strix aluco). Ainoa pöllölaji, josta on riittävästi rengaslöytöjä pieneen pohdiskeluun.

Laskin keskiarvoja pesäpoikasina rengastettujen (31 löytöä) ja pesivinä naarina rengastettujen (7) iästä ja löytöpaikasta. Pesäpoikasena rengastettu eli keskimäärin 2v3kk (816 pv), pesivä naaras 2v10kk (1046 pv). Pisin todettu pesivän naaraan siirtymä oli 20 kilometriä, keskimäärin löytö tehtiin 4.6 kilometrin päästä. Nuoret liikkuvat enemmän, sillä pisin todettu siirtymä oli Naantalista Helsingin maalaiskuntaan eli 160 kilometriä. Keskimäärin nuoret lehtopöllöt siirtyivät 34.4 kilometriä.

Rengastustoimiston kontrollirekisterissä vuosilta 1974-79 löytyy 14 lehtopöllökontrollia, joista mainittavin on Muurlassa pesäpoikasena rengastetun D-57346:n tapaaminen pesivänä naaraana Kalvolassa 94 km:n päässä. Muita viittä kilometriä pidempiä siirtymiä ei ollut.

Löytötavoista yleisin johtuu lehtopöllön tavasta kuhkia ihmisasuntojen läheisyydessä: rakennuksiin on jäänyt 9 pöllöä, maantieajoneuvoon on törmännyt 7, johtimeen törmänneitä on 2. Muista mainittakoon yksi pöllön pyydystämä ja yksi joka oli kastanut itsensä nesteeseen.

Viirupöllö(Strix uralensis). Kuusi pesäpoikasena rengastettua viirupöllöä on kondannut matkansa pään keskimäärin 240 päivän ikäisenä. Pisimmälle enti D-65283, joka matkasi Nousiaisista Pornaisiin 75 päivässä, 174 kilometriä.

Kontrollirekisterissä on yksi kontrolli Nousiaisista Tammelaan siirtyneestä viirupöllöstä. Se kontrolloitiin pesivänä naaraana melko tarkkaan viisi vuotta myöhemmin.

Yksi viirupöllöistämme on törmännyt maantieajoneuvoon, toinen lentänyt lankoihin. Muista löydöistä ei ole tarkempaa tietoa.

Sarvipöllö(Asio otus). Kaksi löytöä ovat kumpikin ulkomailta. Pesäpoikasena rengastettu tavattiin vapunpäivänä Schleswig-Holsteinissa Saksan Liittotasavallassa. Kevätmuutolla Dragsfjärdissä rengastettu +1kv lintu löytyi 1 1/2 vuotta myöhemmin ammuttuna Leningradista.

Suopöllö(Asio flammeus). Kustavissa syysmuutolla rengastettu aikuinen lintu löytyi jo 26 päivän kuluttua Länsi-Ranskasta.

Helmpöllö (Aegolius funereus). Jurmossa lokakuussa 1970 rengastettu aikuinen lintu tavattiin 6 1/2 vuotta myöhemmin Mikkelin mlk:ssa. Kaksi pesäpoikasena rengastettua tavattiin 0-1 km:n päässä pesästä. Vehmaalla pesäpoikasena rengastettu kontrolloitiin Valassaarilla lokakuussa.

Kiitokset Pertti Saurolalle, joka luovutti aineiston käyttöömme, sekä Seppo Pekkalalle hyvistä neuvoista ja kannustuksesta.

Kannastaako tulevaisuudessa esitellä uusia rengaslöytöjä, ja miten perusteellisesti?

Minun mielestäni kannattaa. Ainakin itse lukisin suurella mielenkiinnolla muiden rengastajien saamista löydöistä. Näin voisin verrata omien löytöjeni arvoa. Rengastustoimiston tiedonannoissa kun on mainittu vain ne erikoiset rengaslöydöt.

Aineistoa on vielä käsittelemättä vaikka kuinka paljon. Mielenkiintoisen jutun saattaisi saada vaelluslintujemme matkoista, kirjosiippojemme elintavoista tai vaikkapa Rauvolan rantakanoista. Palattaneen asiaan muutaman vuoden kuluttua.

Kirjallisuus

Saurola, Pertti 1977: Suomalaisten hiirihaukkojen muuttoreitit. - Lintumies no. 2.

Saurola, Pertti 1981: Varpushaukan muutto suomalaisen rengastusaineiston kuvaamana. - Lintumies no. 1.

TLY:N SYYSMUUTTOKATSAUS 1981

Vesa Multala

Tämä on kahdeksas syysmuuttokatsaus TLY:n alueelta. Yllekirjoittanut on ollut tekemässä viittä niistä. Mehut on tullut rutistettua näihin neljään aikaisempaan, joten tämä viimeinen on vain niiden edellisten toistamista. Päivämäärät vain muuttuvat, ja lomakkeiden palauttajat vähenevät. Syksyn 1981 saalis oli 13 palautettua lomaketta, niistäkin lähes puolella oli vain muutamia havaintoja. TLY:n jäsenmäärä on kohonnut komeasti yli kolmensadan. Vastausprosentti jää siis alle viiden. Toivottavasti seuraava katsauksen laatija saa heräteltyä nukahtaneiden mielenkiinnon.

Ilman Jurmon (TLY) ja Utön (AR) havaintoja olisi tämä katsaus tainnut jäädä peräti tekemättä. Taulukot ovatkin siten kovin ulkosääristopitoisia. Minkäs mahtat kun rannikolta tulee vain muutamia havaintoja ja sisämaasta ei ollenkaan.

Seuraavat henkilöt palauttivat lomakkeen tai sitä vastaavat tiedot:

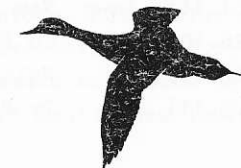
PA = Pekka Alho	HH = Heikki Heikkilä
HK1 = Hannu Klemola	JL = Jarmo Laine
PL = Pekka Loivaranta	VM = Vesa Multala
VMu = Vesa Muurinen	TN = Tapani Numminen
JN = Jukka Nurmi	AR = Ari Rivasto
MS = Markku Saarinen	JuS = Jukka Saario
KS = Kari Salonen	RS = Risto Saranto
JU = Jyrki Uotila	JV = Juha Vuorinen

sekä osallistivat muuten mm. Raimo Heinonen, Tom Henricks, P. Johansson, Antti Karlin, Rauno Laine, Harry ja Henry Lehto, M. Lempiäinen, Soile Leveelahti, Aarni Nummila ja Juhana Piha. Käytössä olivat myös Jurmon lintuaseman havainnot, kiitokset kaikille havainnoitsijoille ja Jouni Saariolle. Vänössä tehtiin, kuulemma, kovia haviksia pitkin syksyä, mutta valitettavasti ei ilmoitettu. Käytetyt lyhenteet: k=koiras, n=naaras, n-p=naaraspuukainen, m=muuttava, p=paikallinen,

Taulukko 1. Läpimuuttajien ensihavainnot. Sulkeissa kolmen ensimmäisen havainnon keskiarvo.

Laji	Pvm	$\bar{x}$	Yks.	Paikka	Hav.
Jouhisorsa	07.08.	(12.08)	5 yks	Kor Utö	AR
Lapasotka	03.10.	(13.10)	1p	Kus Kevo	PA
Alli	29.09.	(01.10)	2p	Halikonlahti	JL
Uivelo	10.10.	(13.10)	4p	Halikonlahti	HK1
Metsähanhi	23.08.	(09.09)	2p	Mynämäenlahti	KS
Joutsen	12.09.	(05.10)	2p	Kor Jurmo	O.Salmi, T.Vuoris.
Piekana	29.08.	(17.09)	1m	Dr Lövä	KS
Sinisuo haukka	23.08.	(23.08)	1m/1/1m	Uu/Utö/Py Polttila	KS/AR/VMu
Ampuhaukka	21.08.	(26.08)	1 yks	Kor Utö	AR
Tundrakurmitsa	26.07.	(28.07)	1p	Kor Jurmo	J.Kärlund
Kapustarinta	14.07.	(15.07)	3p	Kor Jurmo	J.Kärlund
Jänkäkurppa	24.09.	(24.09)	3p/1p	Vä Galtarby/Tu Ävik	JL/VM
Liro	21.06.	(24.06)	3 yks	Pai puhdistamo	TN
Mustaviklo	27.06.	(02.07)	9p	Sa Halikonlahti	KS
Valkoviklo	19.06.	(30.06)	2m	Tu Airisto	HK1
Pikkusirri	31.07.	(12.08)	1p	Kor Jurmo	KS ym
Lapinsirri	02.07.	(10.07)	1p	Kor Utö	HK1
Suosirri	02.07.	(10.07)	2p	Kor Utö	HK1
Suokukko	25.06.	(27.06)	1n p	Tu Shell	VM
Suopöllö	19.09.	(26.09)	1p	Kor Utö	AR
Sinirinta	24.08.	(26.08)	1k p	Kor Jurmo	T.Lindroos ym
Lapinkirvinen	23.08.	(25.08)	1/1 yks	Halikonlahti/Utö	TN/AR
Tilhi	20.09.	(24.09)	3p	Py Polttila	VMu
Lapinharakka	12.09.	(16.09)	1p	Dr Lövä	HK1
Urpiainen	14.09.	(22.09)	1m	Kor Utö	AR
Järripeippo	03.08.	(05.08)	1p	Kor Utö	AR
Lapinsirkku	29.08.	(30.08)	1m/n10p	Dr Lövä/Kor Utö	KS/AR
Pulmunen	17.10.	(21.10)	1p	Tu Shell	VM

Läpimuuttajien ensimmäiset yksilöt tavattiin normaaliin aikaan, vain joutsen, piekana ja järri olivat hieman tavallista aikaisempia. Kahlaajien myöhäiset ensihavainnot johtuvat ilmeisesti puutteellisesta havainnoinnista kesäkuussa. Taulukosta puuttuu pulmushavainto 12.9. 3m.

PÄÄMUUTTO

Seuraavassa joitakin nuomioita päämuutosta.

Alli. Rivaston Ari päivysti Utössä sekä syksyllä 1980 että 1981.

28.9.80 muutti 11590 ja 29.9.80 10775 allia ohi karun majakkasaaren.

Syksyllä 1981 laji täysin kateissa, ainoa havainto 8.10. 1m !

Muualla paras päivä oli 25.10., jolloin Rihtniemessä muutti 238 yks.

Merihanhi. Jurmossa parhaimmillaan 14.-16.7. 200 yks. Mynämäen-
lahdella 9.8. 250p, Tapilanlahdella 29.8. 120 yks.

Meriharakka. 7.8. 43m SW Kor Utö (AR).

Suosirri. 18.7. laskettiin Jurmossa 565p, 19.7. 450p.

Uuttukyyhky. Tämän syksyn suurimmat yksilömäärät laskettiin 17.9.
n230p Rauvolassa ja 1.10. 200 Paimion puhdistamolla.

Varis. Päämuutto tapahtui tuttuun tapaan lokakuun jälkipuoliskolla:

18.10. n700m Kus Kevo, 25.10. 1702m Uu Liesluoto ja 880m Py Rihtniemi,

31.10. n1300m Py Rihtniemi.

Rytikeruttunen. Syksyn paras rengastuspäivä Halikonlahdella 14.8. 40 r.

Ruokokerttunen. Halikonlahden parhaat rengastuspäivät 14.8. 100,
20.8. 92 ja 23.8. 95 rengastettua lintua (TN).

Tiltaltti. 20.9. n50p Tu Shell.

Sirittäjä. 13.8. 25-30p Utö (AR).

Lapinkirvinen. Havaintoja yhä aika niukasti, eniten 15.9. 8p Paimionl.

Kottarainen. Syksyn suurimmat parvet 13.9. 6000 Paimionlahdella ja
4000 Rauvolassa. Vielä 17.10. 1000m Tu Shell.

Viherpeippo. 29.9. n200m+p Tu Shell (tänä päivänä todella kova pikku-
lintujen muuttoryntäys ainakin rannikolla).

Pajusirkku. 29.9. n300p Tu Shell.

Pulmunen. Jurmossa 23.10. 230, 26.10. 250 ja 28.10. 220 paikallista.

Tikli. 12.9. Halikonlahdella 65 yksilöä, 19.9. n40.

Taulukko 2. Viimeinen havainto läpimuuttajista sekä lajeista, jotka
myöhäisempiä tai yhtä myöhäisiä kuin aikaisimmissa TLY:n syysmuutto-
katsauksissa. Sulkeissa kolmen viimeisen havainnon keskiarvo.

Laji	Pvm	$\bar{x}$	Yks.	Paikka	Hav.
Härkälintu	29.11.(-)		1p	Kor Jurmo	T.Missonen ym
Jouhisorsa	06.11.(01.11)		2p	Kor Jurmo	O.Vesikko
Lapasotka	07.11.(01.11)		1n-p	Nau Sandösund	RS ym
Uivelo	01.11.(26.10)		1p	Tu Pihlajaniemi	HK1
Metsähanhi	25.10.(22.10)		17m	Halikonlahti	JN
Joutsen	06.12.(23.11)		6m	Py Polttila	VMu

Piekana	29.11.(23.11)	1p	Kor Jurmo	T.Missonen ym
Sinisuoehaukka	14.11.(05.11)	1n-p	Kor Jurmo	KS ym
Tuulihaukka	26.11.(04.11)	1k p	Pai puhdistamo	TN
Töyhtöhyppä	02.11.(01.11)	1p	Dr Vänä	TN,JN
Tylli	22.10.(12.10)	1m	Kor Jurmo	O.Vesikko ym
Tundrakurmitsa	20.11.(31.10)	1p	Kor Jurmo	O.Vesikko
Kapustarinta	24.10.(23.10)	4p	Kor Jurmo	O.Vesikko ym
Jänkäkurppa	28.11.(17.11)	1p	Sa Sokeritehdas	KS
Pikkukuovi	28.08.(26.08)	1p	Kor Jurmo	T.Missonen ym
Punakuiri	12.09.(10.09)	1p	Kor Jurmo	O.Salmi,T.Vuorisalo
Metsäviklo	12.09.(02.09)	1p	Kor Jurmo	O.Salmi,T.Vuorisalo
Liro	03.10.(22.09)	1p	Halikonlahti	KS
Mustaviklo	23.09.(13.09)	1p	Kor Jurmo	R.Baarman ym
Valkoviklo	30.09.(28.09)	1p	Kor Jurmo	E.Lehikoinen ym
Pikkusirri	15.10.(13.10)	1p	Kor Jurmo	J.Grönlund ym
Lapinsirri	19.09.(08.09)	1yks	Halikonlahti	JV,AK
Suosirri	31.10.(25.10)	3p	Kor Jurmo	O.Vesikko
Suokukko	31.10.(18.10)	1yks	Pai Munkkila	TN
Kalatiira	20.10.(12.09)	1juv	Kor Jurmo	M.Rekilä
Käenpiika	15.10.(23.09)	1p	Kor Jurmo	J.Helstola ym
Kulorastas	07.11.(30.10)	1p	Kor Jurmo	O.Vesikko ym
Laulurastas	02.12.(12.11)	1p	Kor Utö	AR
Punakylkirastas	27.11.(12.11)	1p	Kor Jurmo	T.Missonen
Pensastasku	11.10.(06.10)	1p	Kor Utö	AR
Leppälintu	30.10.(27.10)	1n-p	Kor Utö	AR
Satakieli	23.10.(23.09)	1p	Halikonlahti	JU ym
Sinirinta	06.10.(25.09)	1p	Kor Utö	AR
Pajulintu	14.10.(09.10)	1p	Kor Jurmo	J.Grönlund ym
Harmaasieppo	25.10.(19.10)	1p	Kor Jurmo	O.Vesikko ym
Rautiainen	08.12.(01.12)	1p	Kor Utö	AR
Metsäkirvinen	12.10.(12.10)	1m/1	Kor Jurmo/Utö	O.Vesikko/AR
Lapinkirvinen	21.10.(09.10)	1p	Kor Jurmo	O.Vesikko,M.Rekilä
Keltävästäräkki	08.11.(25.10)	1yks	Sa altaat	TN
Luotokirvinen	13.10.(03.10)	1p	Kor Jurmo	O.Vesikko
Lapinsirkku	11.10.(03.10)	1yks	Dr Vänä	KS

Kuten taulukosta huomaa, tehtiin etenkin varpuslinnuista runsaasti "ennätysmyöhäisiä" havaintoja. Satakielestä tehtiin ehkäpä Suomen myöhäisin havainto. Keltävästäräkki, lapinkirvinen ja kulorastas olivat rankasti myöhässä, samoin kalatiira ja käenpiika. Mantereen viimeisistä olisi kai pitänyt laatia oma lista, valitettavasti havaintoja oli kovin niukasti.

Taulukko 3. Päiväpetolintujen ja isojen lintujen yksilömäärät 7 pv:n jaksoissa syksyllä 1981.

Laji, lat.lyh.	Elokuu					Syyskuu					Lokakuu				Marraskuu					YHT.	Keskim./ hav.kerta
	27- 02	03- 09	10- 16	17- 23	24- 30	31- 06	07- 13	14- 20	21- 27	28- 04	05- 11	12- 18	19- 25	26- 01	02- 08	09- 15	16- 22	23- 29			
BUT BUT	-	-	-	-	4	7	58	-	-	9	7	2	-	-	-	1	-	-	88	3,4 yks	
BUT LAG	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	12	4	2	4	4	2	3	1	34	1,4	
BUZZARD	-	-	-	-	-	1	59	2	-	-	4	8	-	1	2	-	-	-	77	3,7	
ACC NIS	1	4	8	3	19	153	234	106	46	93	105	138	42	7	10	6	3	3	981	6,2	
ACC GEN	-	-	1	1	3	4	3	3	2	7	3	7	-	4	1	1	1	1	42	1,1	
ACC SP.	-	-	-	-	2	1	1	2	-	-	1	3	1	-	-	1	-	-	12	1,3	
PER API	-	-	1	-	14	17	35	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	68	4,3	
CIR AER	-	-	1	2	4	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	1,0	
CIR CYA	-	-	-	4	4	32	93	29	14	52	18	10	8	4	1	1	-	-	270	2,6	
CIR SP.	-	-	-	-	-	1	6	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	10	1,3	
PAN HAL	-	-	1	1	2	1	3-4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8-9	1,2	
FAL SUB	-	-	2	2	3	11	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22	1,4	
FAL COL	-	-	-	2	-	3	4	2	6	18	7	8	6	1	-	-	-	-	57	1,4	
FAL TIN	1	2	2	10	5	52	15	4	13	6	6	2	-	-	-	1	-	1	120	2,2	
FAL SP.	-	-	-	-	2	5	3	1	3	4	1	-	2	1	-	-	-	-	22	1,1	
GRU GRU	-	-	17	76	8	81	322	153	-	49	141	70	1	-	-	-	-	-	918	28,7	
ANS ANS	240	329	119	123	216	241	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1269	39,7	
ANS FAB	-	-	-	2	-	-	2	-	12	6	5	50	19	-	-	-	-	-	96	7,4	
ANS+BRA	11	-	-	-	-	100	-	3	4	45	132	24	33	58	194	-	-	-	604	35,5	
CYG CYG	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	4	18	61	40	-	-	1	126	9,0	
CYG SP.	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	6	3	10	-	-	-	23	3,8	
YHT:	253	335	152	226	317	712	844	311	101	291	743	331	139	144	262	13	7	7	4770	(7,5)	

VAELLUSLINNUT

Helmiipöllö. Ensimmäinen yksilö rengastettiin Jurmossa 13.10. Tämän jälkeen päivittäin 24.10. saakka. Parhaat päivät olivat 16.10. 8p (4 reng.) ja 19.10. 8p (6 reng.). Muualla tavattiin kahdesti Utössä. **Harmaapäätikkä.** 25.10. kolme vaeltajaa Py Rihniemi (KS).

Käpytikka. Vieläkään ei tullut odotettua massavaellusta. Jurmossa tavattiin ensimmäiset 15., 17. ja 29.7. Elokuussa tavattiin päivittäin muutamia, eniten 10.-11.8. 10p. Syyskuussa muutama päivittäin, kunnes 28.9. 15p. Lokakuun alussa vielä 10-15 yksilöä päivässä, jonka jälkeen määrät hitaasti vähenivät. Viimeinen tavattiin 12.11. **Pikuttikka.** Kaikki havainnot: 5.9. 1ä Dr Lövä, 9.9. 1p Le kro, 12.9. 1p Kuusisto ja 1N Lövä, 18.10. 1p My Hirvijärvi ja 1KSE Kus Kevo, 1.11. 1p Tu Katariinanlaakso.

Pöytäntikka. Ainoa ilmoitettu: 23.8. 1p Jurmossa.

Pänkähäkkä. Vaellushavainnot todella vähissä: Jurmossa havaittiin kuudesti 30.9.-13.10., muualla 26.9. 1p Turku ja 6.10. 1N Lövä. **Närhi.** Vaellus ulottui tänä syksynä Jurmooon asti, jossa 9.-18.10. tehtiin havaintoja 1-4 yksilöstä. Yhteensä rengastettiin kolme närhää. Muualta ilmoitetut vaellushavainnot keskittyvät lokakuun toiselle viikolle, mm. 9.10. 15m Lövä ja 11N Utö.

Harakka. Kaikki vaellushavainnot: 25.10. 3m ry Rihniemi ja 1m Uu Liesluoto, 31.10. 1w+2s korkealla Rihniemessä, 4.11. 1 Dr Väno.

Yrstöttäinen. Kotalainen vaellusyksy. Ensimmäiset tavattiin 6.10. Korppoolaismaässä Turussa. Huippu lokakuun jälkipuoliskolla, marraskuussa vain kaksi ilmoitettua havaintoa. Jurmossa tavattiin viidesti 1-9 yksilöä 15.-26.10.

Talitiainen. Jurmossa vaellus alkoi 19.9. 1 yks. ja 20.9.4 yks. Ensimmäinen huippu syyskuun lopussa, mm. 29.9. 37m+30p (45 reng.). Seuraava huippu 9.10. 30m+50p (12 reng.). Vielä 19.10. 20m+40p (16 reng.). Vaellus oli siis heikonpuoleista.

Sinitäinen. Jurmossa tavattiin tasaisen harvalukuisena 28.9.-14.11. Eniten oli 29.9. 15m, 18.10. 25p ja 19.10. 15m.

Kuusitiainen. Heikko vaellus alkoi Jurmossa 27.9. (1p). Suurimmat tavatut määrät olivat 29.9. 15m, 9.10. 5p, 19.10. 8m ja 22.10. 9p. Viimeiset kaksi paikallista tavattiin Jurmossa 25.10.

Puukilpijä. Muutto alkoi Jurmossa 5.9. (2p). Parhaat päivät olivat 7.10. 15p, 15.10. 25p, 19.10. 18p ja 23.10. 30p. Viimeinen 29.10. **Pilhi.** Pihlajanmarjasato oli tänä syksynä, ainakin Turussa, paikoitellen melko runsas. Syys-lokakuun vaihteen tuhätpäiset rastaalamat sitten pistelivät lähes koko sadon poskiinsa matkaeväiksi, eivätkä

jättäneet tilhille kuin räppeet. Ponjoisessa kävi ilmeisesti samoin, sillä lokakuun jälkeen näkyi tilhiä enää hyvin vähän. Ensimmäiset kolme yksilöä tavattiin Pyhärannassa 20.9., seuraavat 26.9. Huippu sattui tänä vuonna lokakuun 15.-25. päivien väliin. Turun Yliopiston orapihlajan(?)marjoja söi parhaimmillaan 17.10. noin 500 tilheä. 19.10. laskettiin Turun Luostarivuorella 200 ja Vähä-Heikkilässä samoin 200 paikallista. 21.10. oli Vähä-Heikkilässä 300p. Utössä eniten 26.10., jolloin saarella oli 400p. Jurmossa ensimmäiset tavattiin 9.10., huippu 19.10. 86m+35p ja 26.10. 75p. Taulukosta selviää yksilömäärien jakautuminen .

Taulukko 4. Tilhien yhteissummat viiden päivän jaksoina syksyllä 1981. Yksilömäärä/parvien määrä.

SYYSKUU		LOKAKUU							
20.-24.		25.-29.	30.-4.	5.-9.	10.-14.	15.-19.	20.-24.	25.-29.	
3	/ 1	24/3	343/13	275/23	407/27	2028/38	1368/38	905/22	
MARRASKUU									
30.-3.		4.-8.	9.-13.	14.-18.	19.-23.	24.-28.	29.-3.	YHTEENSÄ	
198/10	15/4	32/6	127/4	26/3	6/2	15/2	5772/196		

Varpunen. Ainoa vaellushavainto: 3.10. 5m Lövä.

Urpiainen. Ei koettu urpiaissyksyäkään vielä. Ensimmäinen harhailija 14.9. Utössä. Määrät kasvoivat pikkuhiljaa kohti lokakuun loppua, jolloin parhaimmillaan tavattiin Jurmossa 23.10. 186m ja 25.10. 300p. Muualla eniten 31.10., jolloin Rihtniemessä muutti noin 460 yksilöä.

Punatulkuu. Vaellushavaintoja ilmoitettiin vain Jurmosta, jossa todettiin voimakas vaelluksen huippu. Ensimmäiset kaksi nähtiin 3.10. Yli 50 yksilön päästiin 18.10. Ainoa yli sadan linnun päivä oli 23.10., jolloin laskettiin 1000 muuttajaa ja 30 paikallista. Tämän jälkeen vain joitakin kymmeniä parhaina päivinä.

Taviokuurna. Ensimmäinen, naaras, Utössä 25.10. Kaikkiaan ilmoitettu kahdeksan havaintoa pääas. marraskuun alussa. Jurmossa ensimmäiset 6p myös 25.10. Eniten 30.10. 12 ja 6.11. 13 yksilöä.

Käpylinnut. Kaikki käpylintuhavaintonsa ilmoitti vain kolme miestä, lisäksi Jurmon lintuaseman havainnot. Taulukkoon on koottu kaikki havainnot em. lomakkeilta.

Taulukko 5. Käpylintujen yksilömäärät syksyllä 1981.

A = alkukuukausi, L = loppukuukausi.

	VIIA	VIII	VIIIA	VIIIL	IXA	IXL	XA	XL	XIA	XIL
LOX CUR	-	3	11	10	4	2	2	33	9	-
LOX PYT	6	-	9	-	-	25	37	16	7	-
LOX LEU	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
LOX SP.	-	30	44	33	68	77	39	262	6	-
LOXIA YHT.	6	33	64	43	72	104	78	311	16	0

ALKUKEVÄT VALASSAARILLA

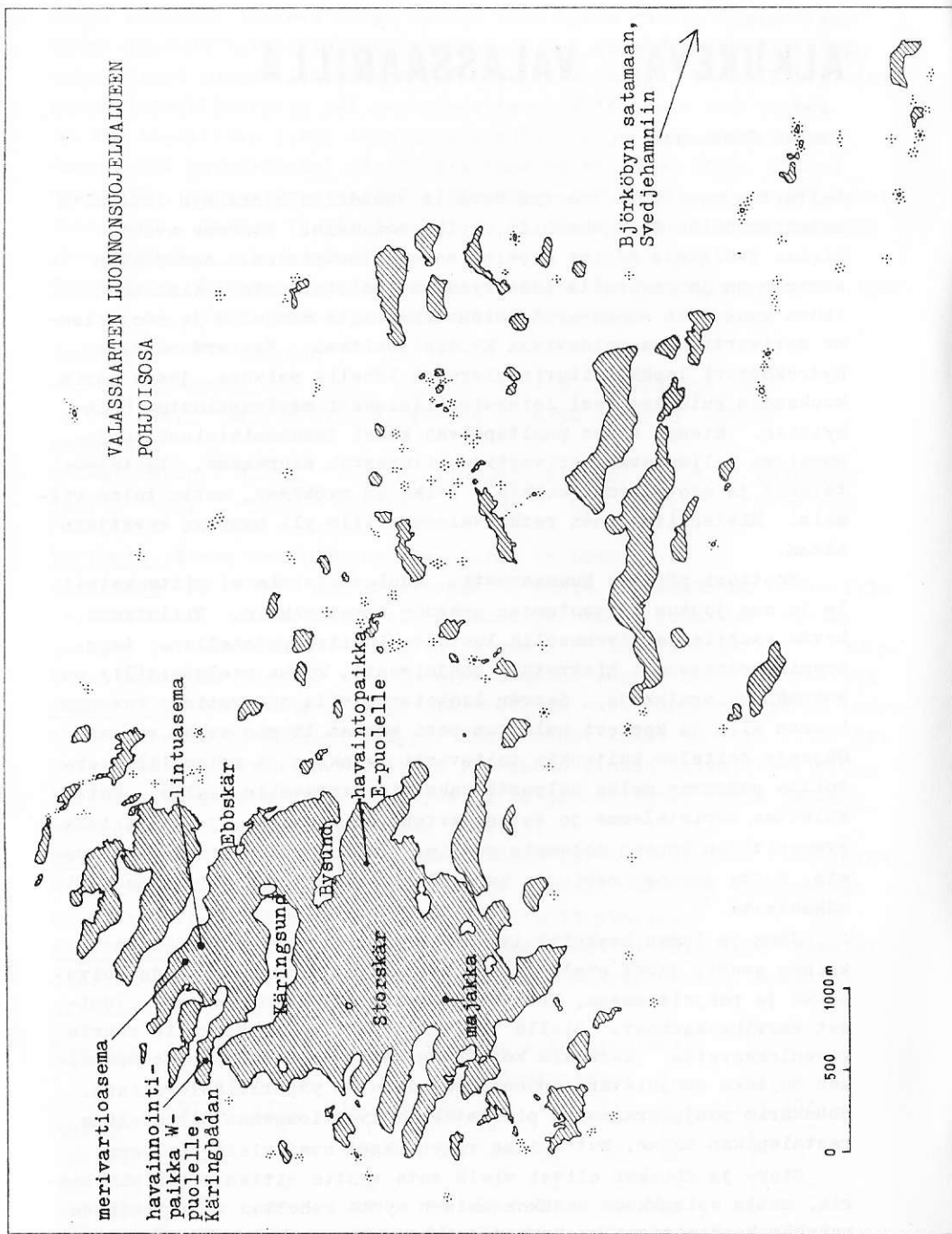
Tuukka Pahtamaa

Keltainen postiauto kaartaa kovalla vauhdilla Björköbyn lumiselta metsäosuudelta Svedjehamniin, kylän satamaan. Eteemme avautuu kirkas jäälakeus monine kapeine moreeniluotoineen. Aamupäivän aurinko on jo korkealla lähestymässä etelätaivasta. Kiskomme lähes kuukauden muonavarat auton takaosasta hangelle ja odottelemme merivartiijoita palaaviksi kyläreissultaan. Ketterännäköinen hydrokopteri lepää laiturin vieressä lähellä paikkaa, jossa parin kuukauden kuluttua vesi loiskuisi iloisesti merivartioston HV:n kylkiin. Hieman ennen puoltapäivää kaksi tummansinisissä suojuvuissa tallustavaa merivartijaa ilmaantuu seuraamme. Lastaamme tavarat ja odottelemme kokkia. Poika on myöhässä, mutta tulee viimein. Mielenkiintoinen retki Valassaarille yli hauraan kevätyään alkaa.

Moottori pörisee huumaavasti. Kuulosuojaimia ei riitä kaikille ja osa joutuu turvautumaan paksuun karvalakkiin. Viiletämme hyvää vauhtia peltivehkeellä luotojen lomitse pujotellen. Lappörenin erämaasaari kierretään pohjoisesta, koska eteläreitillä on enemmän sulapaikkoja. Saaren luoteispuolella jää rutisee raskaan koneen alla ja kopteri hulahtaa pari kertaa täysin veden varaan. Ohjaaja hoitelee kuitenkin taitavasti jalaksia ja molemmilla kerroilla pääsemme melko helposti takaisin kantavalle jäälle. Kotvan kuluttua suristelemme jo Valassaarten itäluodoilla, joita riittää kymmenittäin koneen molemmin puolin. Luodot ovat jäiden kahlitsemia, mutta jokunen meri- ja harmaalokki on enteinä tulevasta pesimäkaudesta.

Jään ja lumen keskeltä lähestyy nopeasti iso, rauhallisen näköinen saari, jonka eteläosassa, Storskärillä, kohoa laaja koivumetsä ja pohjoisosassa, Ebbskärillä, levittäytyvät avoimet, lumiset varvikkokankaat. Siellä täällä kankailla pistää esiin suuria kivenlohkareita. Keskellä koivikkoa seisoo korkea paloautonpunainen majakka suojelevana isähammona kaikelle ympärilläolevalleen. Ebbskärin pohjoisrannalta pilkistää merivartioaseman tutkateline rantalepikon takaa, mutta itse rakennukset ovat vielä piilossa.

Stor- ja Ebbskär olivat vielä sata vuotta sitten erillisiä saaria, mutta voimakkaan maankohoamisen myötä rehoittaa salmikohdassa nykyään kesäisin sankka harmaalopikko ja runsasheinäiset ja -sarai-

set rantaniityt ovat kymmenien metrien levyiset. Maankohoamisen vauhti on 0.94 cm vuodessa eli sadassa vuodessa miltei metrin pys-tysuoraan ylöspäin. Ei ole ihme, että Merenkurkun vesien ollessa hyvin matalia uutta maa-alaa syntyy jo yhden ihmisiän aikana val-tavasti.

Jääkauden muovaamat vuosimoreenit ovat tyypillisiä koko Meren-kurkulle ja niin myös Valassaarille. Korkein kivikkoinen varvik-koa kasvava moreeniharjanne Storskärillä kohoaa yli 20 metriä me-renpinnan yläpuolelle ja monet luodot ovat kivikkoisia tai louhik-koisia, kapeita ja pitkiä moreenimuodostumia. Harjanteiden väliin jää matalia merenlahtia maankohoamisen edistytessä. Valassaarilla-kin niitä on useita. Stor- ja Ebbeskärin väliset Käringsund ja Bysund ovat pisimpiä, edellinen jopa kilometrin mittainen, pian glojärkek-si kehittyvä flada. Peruskallio tulee Valassaarilla pintaan vain kolmella pienellä alueella itäluodoilla.

Kopteri karahtaa rantajäihin. Moottori sammuu ja merivartio-aseamalta mies juoksee tervehtimään meitä. Saamme kuulla jäätilan-teen: saarten länsi- ja lounaispuoli on avoin, mutta pohjoisempana kurkku on ahtojäiden tukkima. Perämerellä on enimmäkseen vielä kiintojäättä. Normaalityliltä keväältä kuulostaa. Vesilintuja ainakin pitäisi näkyä, kun on avovettä.

Raahaudumme vaivoin kamoinemme sadan metrin päässä avoimella kankaalla odottavalle lintuasemalle. Talo on ollut ruotsinkieli-sen Ostrobothnia australis -seuran omistuksessa vuodesta 1965. Aiemmin se kuului meripelastusseuralle ja lintuasemana toimi Bysun-din rannalla oleva nykyään jo täysin ränsistynyt harmaa mökki. Kolistelemme tupaan ja herätämme Osmon iltapäivätorkuilta. Tulo-kahvin poristessa pannussa juttelemme kuulumisia. Osmo on ollut täällä jo viikon. Erikoisimpia havaintoja on 13 yksilön harakka-parvi 9.4. Ilahduttavin on kuitenkin tieto piekanojen liikehdin-nästä: eilen, 13.4., niitä paineli jo 160 lumisten saarten yli Ruotsin puolelle.

Illan sinertävä hämy hiipii hiljalleen esiin siinä rupatelles-samme. Auringon vinot säteet häipyvät jäisen horisontin taakse ja ensimmäinen kalpea tähti alkaa saada eloa silmiinsä. Kevätyön tuu-li suhisee hiljaa kaukana jäisessä Merenkurkussa.

Huhtikuun puolenvälin aurinko saa keskipäivällä veden tippumaan aseman räystäältä. Varvikkokankaiden muutamat pälvipaikat laajene-vat hetkessä suuriksi ruskeiksi maa-alueiksi. Saarten länsi- ja lounaispuoli on laajalti vapaa ja meri lepää tummansinisenä tyynes-sä säässä. Ahtojäät ovat yön aikana kulkeutuneet tiiviimmin Perä-

merelle.

Tänään 15.4. päästään kolmen miehen voimin aloittamaan muuton-seuranta. Jokaisella on kaksi kahden tunnin vuoroa päivittäin. Aamun pikkulintumuutto on vilkas. Viiden ja kuuden välillä urpiaisten pirteät kutsuäänet kantautuvat alinomaa vaalenevassa aamussa jostakin tummansiniseltä taivaalta. Pikkuparvet ilmestyvät länsirannan havaintoniemekkeelle hurjasti ilmassa kieppuen. Kaikkiaan 755 tunturikoivikon asukia muuttaa aamun aikana Ruotsiin. Muutama viherpeippo, vihervarpunen, hemppo ja keltasirkku on myös matkanteossa. 50 pulmusta kiertelee kankaiden ja niemekkeiden pälvimail-la ravinnonhaussa ja kahdeksan harakkaa tuntuu kuvittelevan viihtyvän paremmin Ruotsissa. Keväälle uusina lajeina havaitsemme yksinäisen merihanhen; muuttohaukan, joka iltapäivällä taivaltaa voimakkein siivenlyönnein luoteeseen; taivaanvuohen kieppumassa Storskärin yllä; kalalokin vaeltamassa jäänreunaa pohjoiseen; kaksi kullorastasta surisemassa Storskärin kankaalla; kolme koilliseen matkaavaa västäräkkiä ja kaksi lapinsirkkua, joista ensimmäinen muuttaa koilliseen ja toinen kiertelee Ebbskärin yllä heleästi äänne-len.

Aamupäivän auringonpaisteessa tarkastetaan kaukoputkella länsipuolen vesilintutilanne. 33 merimetsoa kiertelee avoveden yllä etsien sopivaa jääteliä laskeutumisalustaksi. Puolisukeltajia edustavat neljä sinisorsaparia rannan tuntumassa ja sotkia kauempana melova tukkasotkakoiras. Kolmenkymmenen telkän parvi uiskentelee tiiviinä parvena pikkuluodon tuntumassa. Kaksi pilkkasiipeä matkaa koilliseen kylmemmille vesille ja samoin noin neljäkymmenen melanitan parvi, joka saattaa koostua puhtaasti mustalinnuista. 15 haakkaa sukeltaa simpukoita etsien ja 16:n muuttavan isokoskelon lisäksi useita polskii paikallisina kalanpyynnissä.

Iltapäivällä ainoat muuttajat ovat petolinnut. Piekanoja ilmestyy vaivihkaa Storskärin koivikon takaa ja suuntaa melko määrätietoisin siivenlyönnein havainnointiniemen yli Ruotsiin. Vain harvat jäävät hetkeksi leluttelemaan kankaiden pälvipaikkojen ylle saaliin toivossa. Päivän kokonaismääräksi kertyy 57 piekanaa ja lisäksi parikymmentä lajilleen tunnistamatonta buteota.

Seuraavana päivänä pohjoistuuli karsii muuttajien määrää. Siitä huolimatta seuraamme muuttoa sinnikkäästi 12 tuntia aamuvii-destä alkaen. Voimakkaan tuulen takia piekanat eivät lähde aamulla ylittämään Merenkurkkua vaan kerääntyvät saarelle. Parhaimmillaan niitä nähdään Storskärin yllä 18, jonka jälkeen muutto purkau-tuu kello 11. Päivän aikana 66 piekanaa taivaltaa Valassaarten yli.

Keväälle uusina lajeina laulelee pükaloiskoiras kuuluvasti lep-pätiheiköstä ja punakylkirastas Storskärillä majakalle vievän Koivukuujan varrella.

17.4. yöllä alkanut tuima lumisade muuttaa maiseman hetkes-sä talviseksi. Aamulla lunta sataa isoina raskaina ryöppyinä. Tuisku ja pohjoistuuli karkottavat kaiken elämän saarilta. Viideltä taaperran Käringbådan-niemelle, mutta kolmen vartin värjöt-telyn jälkeen luovun toivosta sään paranemisesta. Lunta tulee aina iltaan asti, jolloin saaret ovat kauttaaltaan valkean vaipan alla. Piekanoja nähdään vain 12 ja harva niistäkään uskaltautuu merelle. Storskärin pajukon karikkeessa ruokailevat muutamat mustarastaskoiraat ilahduttavat metsän yksinäistä kulkijaa eni-ten. Havaittu lajimäärä putoaa edellispäivän 48:sta 16:een.

Koko seuraavan yön jatkunut heikko pohjatuuli ajaa jäitä Pe-rämereltä saarten länsipuolelle ja aamulla vesilinnut ovatkin vähissä. Piekanat tuntuvat edelleen pitävän välipäivän, vaikka sää vaikuttaa hyvältä. Täysi tyyneys ei näytä houkuttelevan niit-ä keskelle selkää. 24 koukkunokkaa kuitenkin ohittaa Käringbå-dan tarkkailupaikan.

Aamun valjun valon hieman kirkastuttua saamme ihailta muutto-haukan lentonäytöstä. Koirashaukka hyökkää hurjasti kuuden se-pelkyyhkyn kimppuun ja osuu ilmeisesti yhteen. Kyyhky pääsee kuitenkin turvaan lepikkoon muiden joukkoon. Peto kaartaa epä-onnistuneen saalistuksen jälkeen havaintoniemelle ja laskeutuu jäisille vesikiville. Se ei malta kuitenkaan kauaa huilata vaan lähtee vetävin siiveniskuin majakalle ja katoaa koivikon taakse. Iltapäivällä nuori merikotka kauhoo raskain siivin Ruotsista, ot-taa korkeutta, ja painelee kaakkoon kohti Vaasan saaristoa.

19.4. alkaa piekanojen muutto kunnolla. Niitä menee aamusta iltaan. Iltapäivällä useiden tuntien aikana piekana on jopa ai-noa muuttava laji. Päämuuttosuunta on tänään länsiluode, josta vain hyvin harva poikkeaa luoteeseen. Muutto kulkee päivän aika-na sykäyksittäin: kun saaren on kerääntynyt tarpeeksi monta petoa, ne kokoontuvat hajaparveksi, kaartelevat korkeammalle ja lipuvat hitaasti länteen päin. Aamupäivällä osa palaa takaisin hieman etelämpää ja alempana. Koko päivän 195 piekanasta viidesosa pa-laa takaisin jäättömältä mereltä. Enimmillään kieppuu 31 tumma-vatsaista petoa heikossa pohjoistuulella Stor- ja Ebbskärin yllä, josta ne hiljalleen valuvat useana pienenä ryhmänä hyiselle me-rellä. Suurin osa muuttajista taivaltaa aivan havaintoniemen yli tai hieman sen eteläpuolelta, muutamat hieman pohjoisempaa. Val-taosa pitää 20-50 metrin lentokorkeudesta, monet muuttavat 5-20

tai 50-70 metrissä ja jotkut aivan vedenpintaa pitkin.

Muitakin petolintuja on liikkeellä. Varhaisaamun nuori merikotka kiertelee Storskärin lounaisniemellä ravintoa etsien. Josakin höyhenistössä vaaleankellertävät täplät vilahtavat kaukoputken linssissä pedon laskeutuessa jäävuoren huipulle tutkimaan valtakuntaansa. Toinen nuori merikotka tulee myöhemmin aamulla Ruotsista ja laskeutuu jäälle. Pikkulintuja muuttaa vain aamulla, mutta silloinkin hyvin vähän. Päivän mukavin havainto on vuorihemppo, joka sameäänisesti kutsuen lentää aseman ohi länsirannalle päin. Vesilinnutkin liikehtivät vilkkaimmin aamulla.

Seuraavana päivänä raskas sumu kietoo saaret viileänkosteaan harsoonsa. Pakkasyö on vaatettanut kaikki puut kauniiseen kuuraan. Moneen päivään kevät ei ole edistynyt lainkaan. Muuttolintuja on ollut piekanoja lukuunottamatta hyvin vähän. Saaret eivät pysty tarjoamaan ravintoa varpuslinnuille, joten ne karttavat visusti tänne tulemistä. Kun sumuverho hieman hälvenee muutamaksi keski- ja iltapäivätunniksi, näemme 91 muuttavaa piekanaa. Sää jatkuu kuitenkin kylmänä ja harmaana. Taivas on täysin raskaan pilvimassan muuraama. Muutontarkkailupaikalla nähdään seitsemän tunnin aikana vain kahdeksan lajia.

Vielä 21.4. aamulla sumu verhoaa saaria tiukasti. Herätyskello pärähtää hetken neljän korvilla kunnes uninen kädenläiskähdys on vaimentanut sen. Vilkaisu ikkunasta kertoo tilanteen ja väsynyt lintujen tarkkailija voi tyytyväisenä siirtää soittoviisaria eteenpäin. Seitsemältä on koko porukka kahvipöydän ääressä. Mietitään päivän ohjelmaa. Yhteismielin tuumitaan, että jos sumu hälvenee aamupäiväksi kuten eilen, saamme kokea jotakin tosi hienoa. Vahtivuorot niemenokassa aloitetaan yhdeksältä, kun sumu osoittaa repeämisen merkkejä.

Piekanamuutto alkaa heti voimallisena. Ensimmäisen tunnin aikana kirjataan 33, sitten 38, kolmantena 65 ja kello 12-13 jo 157 muuttavaa piekanaa. Huippu saavutetaan 12.45-13.00, jolloin 15 minuutissa 76 petoa lipuu Käringbådan tarkkailupaikan yli pohjoiseen 40-60 metrin korkeudella aivan matalalla roikkuvien pilvenriekaleiden alla. Samanaikaisesti vielä 25 mustavatsaa kaartelelee Käringbådanin kilometrin mittaisen merenlahden yllä. Täysin tyyni sää juhlistaa mahtavaa tunnelmaa.

Kuten toissapäivänä piekanat kaartelevat runsaasti nousevissa ilmavirroissa 8-30 yksilön parvissa. Tällöin ne usein katoavat matliin pilviin, mutta saattavat taas tulla esiin jatkaakseen seuraavaan nostovirtaukseen. Pienet parvet tai yksittäiset linnut saattavat sulautua suurempien parviin. Päämuuttosuunta aamu- ja

keskipäivällä on pohjoinen, mutta kello 13:n jälkeen jo selvästi luode. Jälleen suurin osa matkaa suoraan havaintopisteen kautta, mutta muut Ebbskärin yli kauempaa koillisesta. Keskimääräinen lentokorkeus on tänäänkin 40-50 metriä. Iltapäivätuntien aikana niemen ylittää 38, 34, 27 ja 39 koukkunokkaa. Arviolta 80% havaituista buteoista pystytään tunnistamaan piekanoiksi. Lajilleen tunnistamattomat on sisällytettävä sen lukuihin, koska erittely on mahdotonta. Kello 17 seuranta lopetetaan ja varjojen alkaessa hiljalleen tummaa lasketaan yhteissummaksi komeat 431 muuttanutta piekanaa.

Pitkästä aikaa näemme keväälle uuden muuttolajin viiden kuovin ohittaessa saaret kaihoisasti huudellen. Kurki alkaa myös runsastua, vaikka niitä ei Valassaarilla koskaan kovin paljon nähdä. 24 riukukoipista pitkäkaulaa ylittää päivän aikana alueen. Paluumuuttoa edustaa riskilä: Perämereltä pursuavia jäitä pakoon kirmaa miltei näkymättömän huristavin siivin 46 oranssiräpyläistä viheltijää.

Illan hämyyn tihentyessä lumi alkaa sinertää. Ulapalla jää on huokoista ja liikkuvaa. Takkatulen punainen loimotus heijastuu ikkunoista, mutta kauempana kuolee pian tummuvaan iltaan. Metsässä hämärä on tiheämpää ja varjot ovat muuttuneet miltei mustiksi. Pakkanen kiristyy.

22.4. valkenee yöllisen kirpeän pakkasenpoikasen jälkeen pilvisenä, mutta tyynenä. Sumua ei ole lainkaan. Osmo on aamun sarastaessa käpsinyt havaintopaikalle ja odottelee seitsemältä vapauttajaansa. Näkyvyys on tänään hyvä: 10-20 km. Piekanoja ilmestyy vaivihkaa yksitellen tai pikkuparvissa kaakosta majakan takaa. Aamupäivätuntien kuluessa kirjaamme summia: 14, 43, 39, 3, 23, 29 ja 7 keskipäivään mennessä. Puolenpäivän jälkeen aurinko pilkistää matalalla ajelehtivien likaisenharmaiden pilvien lomasta. Sää muuttuu entistä oivallisemmaksi petomuutolle. Yläpuolellamme leijailevat tummavatsaiset piekanat kevyesti, vaitonaisina ja ikäänkuin suunnastaan hieman epätietoisina.

Muuton kulku sujuu eiliseen tapaan. Parvet saapuvat majakan eteläpuolelta ja alkavat kaarrella Storskärin koivikon ja varvikkokankaiden yllä tai sen länsirannan päällä. Täältä alkaa pitkä valuminen Käringbådan yli merelle. Korkeus on tänään 50-60 metriä eli hieman aiempaa ylempi. Johtuneeko korkeammalla olevista pilvistä? Päämuuttosuunta on luoteen ja pohjoisluoteen välillä. Jälleen kaikki haukat lentävät suoraan havaintoniemekkeen yli tai hieinan sen kummaltakin puolelta. Näin petojen laskenta on erittäin helppoa. Takaisintulevia on tänään hyvin vähän.

Päivän piekanamuuttoa voi kuvata jatkuvaksi virraksi. Kuten eilen parvet tai yksittäiset linnut saattavat sulautua uusiksi parviksi ja taas hajota useammaksi ryhmäksi. Iltapäivätuntien vierissä summaamme maamme oloihin satumaisia määriä näitä valittava-äänisiä koukkukynsiä: 178, 80, 105, 114 ja 58. Paras tunti on sitten kello 12-13 kuten eilenkin. Illan hämärän syvetessä laskemme päivän kokonaissaaliiksi peräti 693 piekanaa. Tällainen päivä omaa niitä kauneusnäkyjä, jotka pureutuvat ainlaaksi mieleen.

Piekanojen lisäksi petoja muuttaa Valassaarille ominaiseen tapaan vaisusti: 8 varpushaukkaa, 1 kanahaukka, 1 sinisuohaukka ja 3 tunnistettua hiirihaukkaa. Varpus- ja hiirihaukat muuttavat samoissa nostovirtauksissa piekanojen kanssa. Sinisuohaukka lähtee liihottelemaan Ruotsiin, mutta 10 minuutin kuluttua muuttaakin miensä ja palaa takaisin. Kevään ensimmäinen suopöllö vaapottelee variksen ahdistelemana länsivesien ylle, pelottaa riskilät lentoon ja palaa takaisin Storskärille. Kevään toinen maakotka havaitaan koivikon reunassa: korpin ahdistelema nuori lintu, joka häviää majakan taa. Pohjoisesta ajelehtivia jäitä pakoon on länsipuolelle kerääntynyt 350 riskilää.

23.4. piekanamuutto on edelleen vilkasta, vaikka auringon pudotessa Ruotsia kohti laskettu loppusumma 184 tuntuukin pieneltä edellispäivään verrattuna. Kuten ennenkin matkaa petoja pitkin päivää iltapäivän ollessa kuitenkin hienoisesti aamupäivää vilkkaamman.

Uusi kokemus koko porukalle on 109 yksilön suuruinen merimetsojen lauma, joka aamulla jyskyttää junamaisena muodostelmana noin neljän metrin korkeudella suoraan havaintoniemekkeen yli koilliseen. Kaikki linnut ovat mustavatsaisia ja osa pitää nokkaa omalaatuisesti auki. Tokka lipuu hieman aaltoilevassa viistossa jonossa määrätietoisesti Perämeren jäälakeuksia kohti. Merimetsoja on näkynyt miltei päivittäin, eilenkin 45, mutta tämä tuntuu jo juhvalalta. Päivän kokonaismääräksi kiikaroimme 155 mustapukua.

Keväälle uusia lajeja ovat 5 koilliseen torpedoivaa kuikkaa ja samaan suuntaan vaivalloisen tuntuisesti lennossaan edistynyt kalasääski. Kurkia on matkanteossa Valassaarille kova luku, 52. Suurin parvi käsittää 29 keskellä Pohjanlahtea jonossa pohjoisluoteeseen matkaavaa trumpetistia. Muita kahlaajia edustavat 40 hyppää ja 51 kuovia. Varpuslinnuista runsain muuttaja on pulmunen 30:n kauniin valkoisenkirjavan, heleäänisen yksilön voimalla. 16 västäräkkiäkin mieli pohjoisemmaksi.

24.4. on pakkaspäivä. Tuuli puhaltelee koillisesta voimakkaimmillaan 15 sekuntimetrin nopeudella. Perämereltä on ajautunut run-

saasti jäätelejä Merenkurkkuun ja lautat ovat pakkautuneet puristuksessa paikoin valtaviksi röykkiöiksi. Runsas viikko sitten maahan tullut lumi on enimmäkseen sulanut varvikkokankailta, mutta Storskärin suojaisassa koivikossa talvituulten kasaamat kinokset ovat vielä paksuja. Tällainen sää tietää keväällä Valassaarilla linnustollista tyhjyyttä. Varpuslinnut eivät kovalla tuulella ja pakkassäällä ulkosaaristoon uskaltaudu ja vesilinnuille ei löydy avovettä.

Piekana tuntuu kuitenkin olevan elementissään. Se pystyy muuttamaan 6 bf:n tuulella ja näkyvyyden ollessa lumisateen heikentämä. Voimakkaalla tuulella piekanat alentavat lentokorkeutta ja taivaltavat miltei jäätelejä hipoen ylitettyään Valassaaret ja suunnatessaan kohti 24 kilometrin päässä odottavaa Holmötä. Näkyvyys on 5-10 km, joten ne eivät mitenkään voi Ruotsin puolelle nähdä. Kovan koillistuulen vuoksi petojen muuttosuunta painuu hieman normaalia etelämmäksi eli länsiluoteeseen. Iltapäivällä 36 musta-asuisen merimetsan rykelmä taivaltaa koilliseen, mutta kääntyykin takaisin huomattuaan täysin jäisen meren edessään Valassaarten pohjoispuolella.

Aamupäivällä neljä merivartijaa tarpoo polkua aseman ohi Storskärille. Kiiruhdamme Heikin kanssa porukan perään ja pääsemme mukaan piekananperspektiiviin tutkimaan jäättilannetta. Majakan portaat nousevat jyrkän kierteisesti kohti korkeuksia. Loputtomalta tuntuvan kapuamisen jälkeen saavumme pyörivän valolaitteen luo ja ujuttaudumme ikkunoita kiertävälle tasanteelle. Näkymät ovat mahtavat. Valassaaret jäävät yllättävän pieneksi aivan 40 metriä korkean majakan juurelle. Lounaassa siintää kirkkaassa auringonpaisteessa kimmeltävä avovesi, joka jatkuu Selkämerelle horisontin taa. Pohjoisluoteessa levittäytyy Ruotsin manner tummana kaistaleena valkeaa jäälakeutta vasten. Idässä Vaasan saaristo on paljon lähempänä. Osmo on häviävän pieni piste havaintokojulla. Yksinäinen töyhtöhyppä vaaputtelee lännestä 35 metrissä ja jatkaa kaakkoon kohti Suomen mannerta.

Seuraavat kaksi päivää ovat samanlaisia kuin majakassakäyntipäivä. Pikkupakkanen päivälläkin pitää kevään loitolla ja koillistuuli tehostaa kylmyysvaikutusta entisestään. Muuttolinnot ovat vähissä. Havaintopaikalla voi joutua seisoskelemaan monta 15-minuuttista, ettei näe ainoatakaan siivekstä ja koivikoissa saattaa tarpoa satoja metrejä tapaamatta yhtään elämää. Ahtojäät lepäävät yhä raskaina saarten länsipuolella. Sopiville kareille niitä on talven mittaan kasautunut upeiksi, jopa 15 metriä korkeiksi pikku jäävuoriksi.

Piekanojen muutto jatkuu. Päivittäin puolensataa sinnikästä siivekstä leijaillee alueen yli lahden toiselle puolelle. 26.4.

subad. merikotka matkaa jään pinnassa länsiluoteeseen. Samana päivänä merimetsot piristävät liikehinnällään: 250 mustakaapua taittaa taivalta jäisen ulapan yli pohjoisille pesimäseuduilleen. Linnut matkaavat muutaman kymmenen räpyläläjälän ryhminä aaltoilevissa nauhoissa. Osa laumoista kulkee kaukana keskellä Pohjanlahtea, osa Valassaarten itäpuolelta. Tarkkana on oltava, jotta kaikki parvet tulevat havaituiksi. Merimetsojen muutto keskittyy täysin aamuun; myöhemmin päivällä ei nähdä ainuttakaan carboa.

27.4. tuuli puhaltaa tuttuun tapaansa pohjoisenpuolelta. Kylmää on edelleen, mutta päivällä päästään sentään suojan puolelle. Merimetsot jatkavat komeasti muuttoaan. Aamun kuluessa kirjaamme parvia: 47,98,108,79,2 ja 6. Puoli yhdeksän jälkeen muutto on täysin ohi. Aamupäivällä emme näe enää yhtään hiililintua. Muuttosuunta on ollut päivästä toiseen koillisen ja pohjoiskoillisen välillä, joten carbot saattavat Perämerellä taivaltaa keskellä aavaa jäälakeutta. Pari kertaa parvia seurataan kaukoputkella niin kauan kuin se on mahdollista ja todetaan merimetsojen säilyttävän suuntansa ulapalle.

Piekanamuutto näyttää tyrehtyvän tänään. Vain 17 muuttajaa havaitaan. Valassaarilla vähälukuinen tikli ilahduttaa muutontarkkailijaa kahden värikylläisen linnun lentäessä kaakkoon iloisesti äänellen. Pulmusia todetaan vielä 46 ja urpiaisia 28.

28.4. hämärtää pilvisenä. Päivä pitenee. Viiden sijasta on muutontarkkailu aloitettava neljältä. Havainnointipaikka muutetaan Storskärin itäiselle moreeniharjanteelle, koska merimetsot muuttavat valtaosaltaan saarten päältä tai itäpuolitse. Harjanteelta näkee lisäksi lähes koko länsirannankin. Carboja alkaa virrata heti aamun sarastaessa. Ensimmäinen porukka tulee 4.20 itäpuolelta ja painaltaa koilliseen. Näitä 49 lintua seurataan aina 5.04 asti, jolloin todetaan metsojen matkaavan järkähtämättä samaan suuntaan kuin kompassilla piittaamatta vähääkään alapuolella avautuvasta rannattomasta jääulapasta. Lisää virtaa. Laskemme parvia: 56, 83, 26, 51, 76, 21, 40, 90 ja 44. Viimeinen jonomuodostelma painelee kello 10.45, minkä jälkeen ei koko päivänä nähdä yhtään musta-asua. Lentokorkeus vaihtelee aamun aikana 20-50 metrin välillä. Yksi parvi kääntyy pohjoiskoillissuunnastaan itäkoilliseen eli enemmän mantereeseen suuntaisesti. Aamun kokonaissumma kohoaa 536:een.

Kevään ensimmäinen kaakkuri, räyskä ja laulurastas nähdään tänään. Subad. merikotka kaarteleo hetken iltapäivällä Käringsundin yllä ja katoaa sitten majakan taakse. Aamulla kaksi vilkkaasti lirkuttelevaa tikliä matkaa Ebbskärin yli pohjoiseen.

29.4. poikkeuksellisen kylmä sää jatkuu, mutta merimetsojen luku kasvaa yhä. Aamuneljätä mies on jälleen vartiassa. Tänään muutto

alkaa kuitenkin myöhemmin. Vasta 6.55 painaltaa ensimmäinen tokka heikkoo koillistuulta päin. Mutta millainen parvi! Noin 200 mustaa hahmoa aaltoilee Lappörenin yläpuolella hitaan rauhallisesti läpi nousevan aamuauringon säteiden. Lisää tulee ja parvet ovat enimmäkseen suuria. Muuttonopeus ei juuri päätä huimaa. Hanhimaisen hitaita siivenlyöntejä seuraa välillä liito, mistä laji on helpo kaukaakin erottaa kaikista hanhista. Jotkut pitävät nokkaansa auki kuin tukehtumaisillaan.

Matka taittuu. Puoli kymmeneen mennessä leikki on jälleen täysin ohi. Muut parvet ovat 34, 167, 1, n.150, 1, 7. n.60 + n.120, 2 ja 11. Päivän aikana laskemme peräti 753 muuttavaa merimetsoa. Voihan veljet. Valtaosa on mennyt saarten itäpuolelta. Jo tänään mustakaapuja on matkannut enemmän kuin piekanoja kevään kuluessa.

30.4. ensimmäiset auringonsäteet värisevät koivujen latvoissa varhaisaamun selkeässä säässä. Pohjoistuulet loppuvat vihdoinkin ja lämpimämpi lounaisvirtaus alkaa hyvällä saaria. Auringon nousussa lämpötila kohoaa kuitenkin tuskallisen hitaasti, mutta yltää iltapäivällä jo viiteen plusasteeseen.

Merimetsojen huippuvaihe tuntuu olevan ohi. Puolikahteen mennessä kuitenkin 151 esihistorialliselta vaikuttavaa mustaa taivaltaajaa merkitään muistiin. Kookkaimmat parvet ovat 55:n ja 58:n yksilön suuruiset. Hanhia näemme Valassaarten oloihin mukavasti: 27 tunnistettua metsähanhea ja 42 tunnistamatonta anseria matkaa koilliseen pikkuparvissa. Piekanalla on taas hyvä päivä: 43 luoteeseen suunnistavaa koukkukynttä ylittää alueen. Nuori merikotkakin mieli samaan suuntaan. Aamupäivällä naaraspunakuiri taittaa taivalta kolmen kuovin seurassa koilliseen. Varpuslinnuista lapinsirkku runsastuu toukokuuta kohti: 19 tunturien asukia näyttäytyy vilkkaasti äänellen. Seitsemän niistä matkaa luoteeseen, mutta muiden muuttosuunta jää epäselväksi.

Vappuna lounaisvirtaus ihme kyllä jatkuu. Keväälle uusia lajeja nähdään kuusi, joukossa jo odotetut silkkiuikku (8 yksilöä), tavi (3 paria) ja haapana (2 paria). Mantereelle ne lienevät saapuneet kaksi, kolme viikkoa aiemmin, mutta näyttäytyvät Valassaarilla tyypillisesti vasta nyt kun sulaa on jonkin verran pääsaaren matalissa merenlahdissa. Muut tulokkaat ovat meriharakka, ruokki (peräti 40 ensimmäisenä päivänä) ja tiltalti. Carduelikset ovat hyvin edustettuina aamumuutolla, vaikka määrät ovatkin pieniä: kuusi hemppoa, tikli, viherpeippo, kaksi vihervarpusta ja 44 urpiaista. Hemppoja on kevään aikana monena päivänä muuttanut 1-8 yksilöä. Lapinsirkkuja kirjaamme 29 joko luoteeseen tai kaakkoon matkaaajaa, mutta jälkimmäiset saattavat olla takaisin kääntyneitä.

Merimetsoja riittää. Aamun loistavassa näkyvyydessä jäykkäsiipisiä alkulintuja ilmestyy yhä uusina rypäleinä: 36, 7, 11, 58, 4, 3, 66, 14, 53 ja 4. Kaikki noudattavat tuttua koillislinjaa. Yhteissumma on jälleen upea: 253. Kello 8.40 taivaltaa viimeinen parvi. Piekanat innostuvat myös. Aamupäivän aikana leveäsiipisiä petoja ilmaantuu tasaiseen tahtiin saarelle valkoiset pyrstöntyvät auringossa välähdellen. Kaikkiaan 71 saalistetaan muistivihkoihin. Varpushaukkojakin merkitään kahdeksan luoteeseen matkaajaa.

Seuraavana päivänä tulevat loput odotetuista vesilinnuista: jouhisorsa, lapasorsa ja punasotka. Kevään ensimmäisiä ovat myös nuolihaukka, sepelrastas ja kivitasku. Sepelrastaita nähdään kaksi komeaa koirasta. Ensimmäinen pomppii majakan niityllä ja toinen Kärringsundin perukan moreenilla. Piekanat liikehtivät täsmälleen yhtä vilkkaasti kuin eilen eli 71:n lekuttelijan voimin. Mukana matkaa kuusi hiirihaukkaa ja sama määrä varpushaukkoja sekä yksi kanahaukka. Vanha merikotka kalastelee koko aamupäivän saaren vesillä. Mustakaapuja painelee 83 kohti Perämerta.

3.5. hidas sään keväistyminen jatkuu. Jäälautat lepäävät kuitenkin sitkeästi länsipuolella. Merivartijat kulkevat yhä hydrokopterilla Svedjehamniin.

Kevään ensimmäisinä havaitaan metsä- ja punajalkaviklo, käenpiika ja metsäkivinen. Monena päivänä saaren koivuissa siristelleet tilhet saavat tänään vahvistusta ja enimmillään hillitynpunaisia työhtöpäitä näemme yhdeksän. Lapinsirkkuja muuttaa jo 53 aamun aikana. Merimetsoja kirjataan vielä 42 ja piekanoja peräti 77. Hiirihaukka näyttää selvästi runsastuneen toukokuun alkua kohti, vaikka lukemat eteläsuomalaisittain ovat pienet: 6 yksilöä muuttaa piekanojen seurassa. Naakkoja on kevään aikana tavattu monena päivänä, tänäänkin viisi. Kolme harakkaa nähdään myös.

4.5. sarastaa pilvisenä. Jäälauttoja on yhä runsaasti saarten länsi- ja pohjoispuolella. Lumi on kuitenkin viime päivien aikana sulanut kohisten.

Merimetsot lopettelevat muuttoaan; vain 26 kiikaroidaan päivän aikana. Kuikat ovat astumassa niiden tilalle runsaimpien muuttajien asemaan. Gaviaita nähdään jo nyt 372. Keväälle uusia lajeja ovat härkälintu, mustakurkku-uikku ja merikihi. Piekanoja menee vielä 35. Lepäilevien vesilintujen määrät ovat viime päivinä kasvaneet nopeasti saarten lahdilla ja rannoilla. Kokonaismäärä kohoaa useaan sataan haahkan ja pilkkasiiven ollessa runsaimpia.

5.5. merivartijat pääsevät ensimmäisen kerran kevään aikana veneellä kauppaan ja postiin. Heikkikin lähtee RV:llä hakemaan Raipaluodosta lisää muonaa porukalle. Veneen mukana asemalle putkattaa kolme pietarsaarelaista ja miehitys vahvistuu.

Gaviaita muuttaa 241 aamun aikana pohjoiskoilliseen. 225 tunnistetaan kuikiksi ja yksi kaakuriksi. Uusina lajeina keväälle tavataan karikukko, pikkukuovi ja Valassaarilla harvinainen nokikana. Mielenkiintoinen havainto on todeta kahden kalasääsken muuttavan luoteeseen kala jalassaan! Kun toinen on napannut kalamansa, se siirtää sen toiseen jalkaansa ja alkaa kalastella uudelleen. Kalarosvo lähtee sitten kuitenkin jatkamaan matkaansa Ruotsiin ja tyytyy yhteen kalaan. Nuori merikotka taivaltaa aamupäivällä aseman yli pohjoiseen. Sepelrastasnaaras ihmettelee kevättä majakan lahden lietteellä.

6.5. muutontarkkailu siirretään jälleen Kärringsbådalle, koska merimetsojen muutto on pääasiassa ohi ja kuikat matkaavat etupäässä saarten länsipuolitse. 208 gaviaa ohittaa saaret ohjusmaisena hiljaisina ja määrätietoisina keskipäivään mennessä. Uusina lajeina keväälle havaitaan heinätavi, kyhmyhaahka, liro, valkoviklo, suokukko ja peltosirkku. Mustaselkäinen, harmaapäälakinen ja oranssi-kyhmyinen koirashaahka löydetään keskipäivällä Ebbskärin itäpuolen laajalta sula-alueelta. Illalla sen pehmeä, teeren pulinaa muistuttava "hulululuu"-soidinhuuto kantautuu aina Storskärin koivumetsän uumeniin. Se on myös onnistunut houkuttelevaan kaksi naarashaahkaa seuraansa.

7.5. valkenee paksun sumumassan peittäessä saaria täydessä tyyneydessä. On kuitenkin pilvetöntä ja auringon saadessa ilman lämpenemään, sumu häviää pian olemattomiin. Aamupäivällä näkyvyys on jo yli 20 kilometriä.

Kuikkia lasketaan yhteentoista mennessä 150 ja merimetsojakin 73. Renkaaton nuori merikotka kaartele Kärringsundin yllä keskipäivällä. Valkoiset kinalot loistavat kauaksi ja kaulan tyvellä kummallakin puolella erottuvat kapeat, vaaleat laikut. Kevään ensimmäinen tiira kalastelee merivartioaseman laiturin luona ja uusi laji on myös Kärringsundin yli lentävä pohjansirkku. Kulorastaalla on kevään piikki tänään: yhdeksän surisijaa todetaan eri puolilla saarta. Järripeippo on runsastunut nopeasti. Aamulla lasketaan yli 200 luoteeseen muuttajaa. Lapinsirkkujakin kirjataan 70 pääasiassa matkalla Ruotsiin.

8.5. havaitaan uusina lajeina rantasipi, räystäspääsky, kolme pensastaskua ja kolme leppälintua. Aamun varpuslintumuutto on eiliseen tapaan vilkas: järripeippoja yli 300 ja urpiaisia noin 200 luoteeseen, 2-3 tikliä ja 38 lapinsirkkua, joista ainakin osa koilliseen ja pohjoiseen. Pohjansirkkuja nähdään kolme, joista kaksi laulavia koiraita.

9.5. tuuli kääntyy taas pohjoiseen ja on voimakkaimmillaan 8 bf.

Koko päivä on viileä. Jäät pakkautuvat hiljalleen saarten länsi- ja pohjoispuolille tuulen ajamina. Tämä on koko porukan viimeinen päivä Valassaarilla tällä erää. Pohjoistuuli karkottaa linnut jälleen kerran saarilta ja uusia lajeja keväälle emme näe. Päivän paras havainto on sepelrastas, joka lentää aseman ohi pohjoisluodolle. Kevään aikana muuttoa on seurattu 223 tuntia ja lajeja havaittu 119.

10.5. kasaamme vähät tavarat aseman rappusille ja siivoamme tuvan perusteellisesti. Ovea sulkiessamme, tulee sepelrastas vielä jättämään hyvästejä. Nousemme RV:n kannelle ja lähdemme kyn-
tämään jäistä ulappaa Valassaarten länsipuolitse Paniken Klubb- skataan. Upea alkukevään reissu on muistoissa, mutta palaisimme vielä. Siitä olemme varmoja...

Taulukko 1. Muuttaneiden piekanojen määrät Valassaarilla 15.4. - 9.5.1978 (kertomusvuonna). Buteo sp:t on otettu mukaan yhtenäisyyden vuoksi, koska massamuuttopäivinä niitä ei maastossa eroteltu piekanojen luvuista. (Sikäli taulukon määrät eroavat taulukkoon 3., jossa Buteo sp:t on jätetty pois niiltä päiviltä, jolloin erottelu maastossa on tehty).

15.4.	72	24.4.	62	3.5.	77
16.4.	79	25.4.	59	4.5.	35
17.4.	12	26.4.	52	5.5.	14
18.4.	27	27.4.	17	6.5.	9
19.4.	209	28.4.	14	7.5.	15
20.4.	95	29.4.	1	8.5.	25
21.4.	431	30.4.	45	9.5.	13
22.4.	693	1.5.	71	Yht.	2 382
23.4.	184	2.5.	71		

Huhtikuun alkupuolen ja toukokuun lopun havainnointi tuotti yksilöitä sen verran lisää, että kevään kokonaismäärä kohosi yli 2 600:n.

Taulukko 2. Muuttaneiden merimetsojen määrät Valassaarilla 15.4. - 9.5.1978 (kertomusvuonna). Huhtikuun alkupuolen ja toukokuun lopun havainnointi tuotti yksilöitä sen verran lisää, että kevään kokonaismäärä kohosi yli 3 000:n.

15.4.	33	24.4.	36	3.5.	42
16.4.	24	25.4.	0	4.5.	26
17.4.	0	26.4.	263	5.5.	20
18.4.	31	27.4.	340	6.5.	0
19.4.	0	28.4.	536	7.5.	73
20.4.	10	29.4.	753	8.5.	21
21.4.	5	30.4.	151	9.5.	0
22.4.	45	1.5.	253	Yht.	2 900
23.4.	155	2.5.	83		

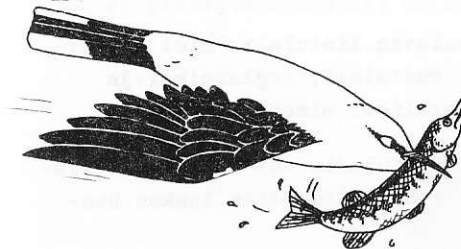
Taulukko 3. (laatinut Timo Hurme OA:n aineistosta teokseen Hildén, Hurme, Taxell: Häckfågelstudier och sträckobservationer på Valsörarna, 1978.). Piekanojen päivittäiset muuttajamäärät Valassaarilla viitenä keväänä huhtikuun jälkipuoliskolla. Pisteet osoittavat päivät, jolloin asema on ollut miehittämätön.

	1973	1974	1975	1976	1978
15.4.	75	..	..	..	57
16.4.	48	..	..	8	66
17.4.	32	..	..	23	12
18.4.	65	..	..	1	24
19.4.	3	..	5	56	195
20.4.	40	..	35	27	91
21.4.	451	..	11	75	431
22.4.	328	5	60	22	693
23.4.	85	594	93	101	184
24.4.	65	66	5	117	62
25.4.	35	163	11	54	59
26.4.	28	82	28	37	52
27.4.	24	93	48	14	17
28.4.	39	75	..	15	13
29.4.	45	18	..	293	1
30.4.	1	21	..	241	43
Yhteensä	1364	(1117)	(269)	1084	2000

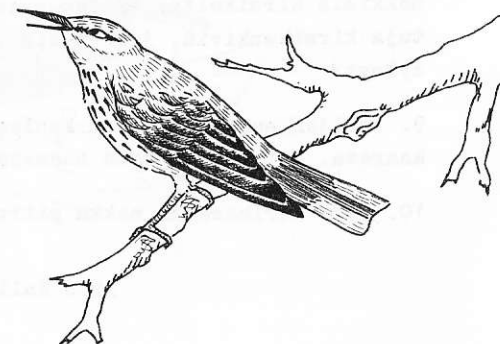

Taulukon vuodet eivät ole erityisen vertailukelpoisia toisiinsa. Varsinkin vuodet -74 ja -75 olivat havainnointitehokkuudeltaan huonoja.

Kiitokset Timolle taulukon käyttöoikeudesta.

MUTTA KULTASENI,
EIKS TOI OLE HAUKI ?

KESTÄÄKÖ KIRJATIETOUS ?

Taas kysytään, ja vaikeita:

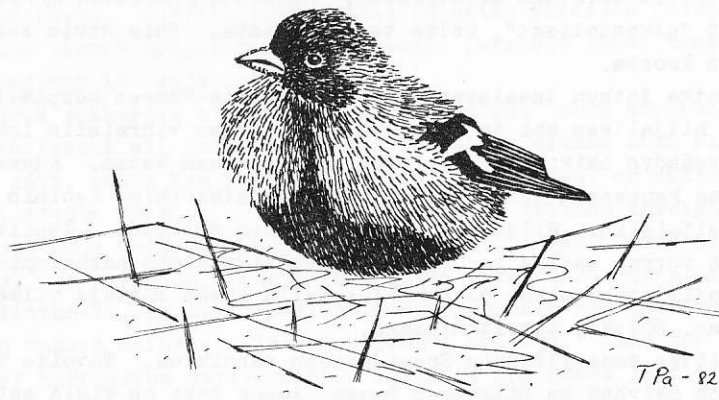
1. Erään lehden lukijäänestyksessä Suomen epäviralliseksi kansallislinnuksi valittiin talitiainen. TLY:n hihamerkin meri-harakka on myös erään Euroopan alueen tunnus. Mikä on tuo alue?
2. Lentoonlähtevän linnun voi usein arvata lajilleen siipien äänestä (esim. kanalinnut, lehtokurppa, sepelkyyhky ja lapasorsa). Edellisten lisäksi voidaan neljä tuttua lajia esim. hämälässä määrittää (ei siis arvata) höyhenyksen lennossa synnyttämästä äänestä. Mitkä ovat nämä neljä lintukirjoissa mainittua lajia?
3. Mitkä ovat seuraavien lajien mieluisimmat ravintokohteet: haahka, käenpiika, närhi ja kirjosiipikäpylintu?
4. Mikä on isepipteesi?
5. Lekuttelu voidaan kiinteästi liittää noin kymmenen Suomessa pesivän lintulajin saalistuspiirteisiin. Mainitse näistä neljä.
6. Erään Suomen lajiluetteloon kuuluvan lintulajin nimi on kirjaimesta kirjaimen sama suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja saksaksi. Arvaatkohan tämän kansainvälisen nimen?
7. Ainakin kaksi Suomessa pesivää lintulajia voi ääriolosuhteissa vaipua horrokseen, jossa niiden ruumiinlämpötila laskee huomattavasti. Mitkä ovat nämä lajit?
8. Syksyllä kirsikkapuun alla on paljon kottaraisten ja rastaiden nokkimia kirsikoita. Niiden seasta saattaa löytää kahtia halkaituja kirsikankiviä, joiden sisältä on siemen syöty. Mikä ne on syönyt?
9. Neljän eurooppalaisen kahlaajalajin nokka on aina ylöspäin kaareva. Mitkä ovat nämä Suomessakin tavatut neljä lajia?
10. Onko meriharakan nokka piirretty TLY:n hihamerkissä pieleen?

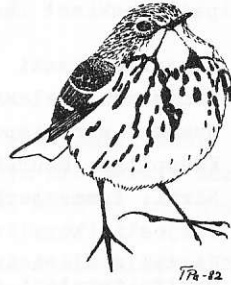
Arto Kalliola & Raino Pönni

Vastauksia vaikeuksiin:

(Kilpailuhenkiset laskekoot pisteitä, 4 pistettä/kysymys)

1. Pohjois-Irlanti
  2. Sinisorsa, telkkä, kyhmyjoutsen, taivaanvuohi
  3. Haahka: sinisimpukat
Käenpiika: muurahaiset ja muurahaisenmunat
Närhi: tammenterhot
Kirjosiipikäpylintu: lehtikuusen siemenet
  4. Kartalla oleva käyrä, joka yhdistää niitä pisteitä, joissa muuttolintulaji on muuttomatallaan tiettyä päivänä (isepipteesin kertoma päivä) ensi kerran nähty.
  5. Tuulihaukka, piekana, kalasääski, tunturikihu, lapinharakka, räyskä, kalatiira, lapintiira ja hyväksyä kai täytyy myös esim. hippiäinen. Sen sijaan esim. hiirihaukka ja lokit lekkutelevat oleellisesti harvemmin kuin em. "oikeat" vastaukset.
  6. Flamingo
  7. Tervapääsky ja kehrääjä
  8. Nokkavarpunen
  9. Valkoviklo, punakuiri, avosetti ja rantakurvi
  10. Ei. Jotkut meriharakkayksilöt erikoistuvat aukaisemaan simpukoita (ja talvella ostereita) tavalla, joka kuluttaa niiden nokan todellakin lusikkamaiseksi.
- Yli 20 pistettä keränneet voivat olla tyytyväisiä tietoihinsa.

MATKA POHJOISEEN

Rauno Laine

Viime vuosi oli historiallinen yhdistyksemme toiminnassa. Silloin nimittäin järjestettiin ensimmäinen retki aina ulkomaille asti, Norjan lintupaikoille. Silloisten hyvien kokemusten innoittamina retki päätettiin tänä kesänä uusia, jos kiinnostusta ilmenisi. Ja ilmenihän sitä.

Lämpimänä kesäkuun aamuna kolmisenkymmentä henkeä äheltää ja tunkee tavaroitaan tilausbussin uumeniin Pansion koululla, joka on sovittu lähtöpaikka. Takaikkuna peittyy sekalaiseen röykkiöön telttoja ja makuupusseja, mutta kaikki mahtuu kuitenkin mukaan. Aurinko paistaa vielä, mutta tiedot pohjoisesta kertovat, ettei kesä ole siellä vielä alkanutkaan. Kylmääkin tulisi siis riittämään.

Suunta kohti Tamperetta. Aamu-uninen porukka torkkuu istuimillaan voimia tulevaan kerätäkseen. Mansesta poimitaan kyytiin retken ainoat "ulkopuoliset", kolme tamperelaista. Näin onkin koko joukko sitten koossa.

Matka jatkuu tasaiseen tahtiin; Pohjois-Hämeen korpimaiset li-puvat hiljalleen ohi ja vaihtuvat Pohjanmaan vihreisiin lakeuksiin. Pikapysähdys Laihialla ja sitten onkin edessä Vaasa. Käymme tutustumassa kaupungin tunnettuihin kahlaajapaikkoihin, isoihin ja pieniin altaisiin. Hiljaisia ovat kuitenkin molemmat. Isoilta löytyy jonkin verran kahlaajia, muutama jänkäsirriäinen parhaimpina. Retken lajilistaan alkaa pikkuhiljaa tulla lisää rasteja viimevuotista lukemaa, 207:ää, tavoittelemaan.

Sitten taas ylöspäin Suomi-neidon rannikkoa. Tavoite tänä ensimmäisenä päivänä on Siikajoen Tauvo, jonne toki on vielä matkaa. Teemme pikakäynnin Mustasaaren Vassorfjärdenille ja Kalajoen kuuluisille hiekkasärkille. Molemmat paikat ovat aika tyhjiä linnuista.

Kalajokikin uinuu vielä alkukesän unessaan tulevaa turistisesonkia odotellessaan. Tauvoon tullaan illansuussa. Telttakylä kohotetaan pystyyn ja hätäisimmät kiiruhtavat jo kohti rantaa, Tauvon upeille hietikoille.

Yöllä herään karmaisevaan naurunrökätykseen, joka kuuluu aivan teltan takaa. Riekkohan se siellä yöniani häiritsee. Vielä unenkin läpi olen kuulevinani tuon riekkouroksen hillittömän naurun.

Aamu valkenee: aurinko porautuu teltan rakosista ja ilmoittaa, että on aika lähteä liikkeelle. Yksi kerrallaan ihmiset alkavat siirtyä rantaa kohti. Kahlaajia on täälläkin aika vähän, eikä muitakaan lintuja ole paljon. Yhdeksän pikkutiiraa tosin pääskystelee särkkien yllä ja kauempana liihottelee jokunen kihu. Rantaa riittää, mutta aikaa tarkempaan tutustumiseen ei ole. Käymme toki tervehtimässä asemalla olevia paikallisia lintumiehiä, vaan eipä ole Tauvosakaan viime aikoina mitään ihmeempää näkynyt. Tauvossa saamme esimakua siitä mitä tuleman pitää. Jääräja kulkee juuri näillämain. Pohjoiseenpäin katsottaessa erottuu vain kasautunutta ahtojäätä, joka pian muuttuu kiinteäksi. Perämeri on vielä tiukasti talven otteessa.

Oulun seutuvilla pakolliset pysähdykset Liminganlahdella ja kaupungin vedenpuhdistamolla. Liminganlahtihan alkaa varsinaisesti jostakin Lumijoen seutuvilta ja jatkuu pitkälti aina Kempeleelle asti, joten siihen ei juuri yhdellä käynnillä tutustu. Kolme mustapyrstökuiiria kuitenkin näimme. Vedenpuhdistamolta löytyy jonkin verran sirrejä, tyllejä, vikloja ja muita kahlaajia. Rantakurvinkin joku näki lentävän. Kurviin saamme toki tutustua paremmin Kemin Ajoksesa, joka lienee nykyisin yksi varmimpia paikkoja nähdä tämä pohjoisen maaginen kahlaajalintu.

Tässä vaiheessa alkavat matkasuunnitelmat tehdä kuperkeikkaa: optimistisesti oli laskettu päästävän päivän aikana aina Kilpisjärvelle asti, mutta kun aikaa kuluu vielä Torniossa, on uudeksi tavoitteeksi otettu Muonio. Siispä jatkamme ylös vehreää Tornionjoen rantaan, ohitamme Kukkolankosken ja Aavasaksan ja saavutamme pian napapiirin. Ne retkemme osanottajat, jotka eivät tätä rajaa aikaisemmin ole ylittäneet, joutuvat perinteisesti tekemään sen kävellen. Napapiirin takana maisemat alkavat nopeasti muuttua. Ylläksen huippu peittyy harmaaseen usvaverhoon. Etelästä tultaessa juuri Ylläs merkitsee Lapin alkua. Siitä alkaa tämä maamme kruunaava karu Pohjola.

Majoitumme Muoniossa alkuhämminkien jälkeen Harrinivan kämpppäky-lään. Illalla iskemme tarinaa omistajan kanssa, joka pohjoiseen ta-

paan teillaa yksitellen lantalaisten suosimat suurpedot. No, näkemysensä kullakin. Hän asuu pohjoisessa, me olemme vain huvimatalla. Retkenpinnaksi saamme aamulla lapintiaisen; pari yksilöä pyörii kämpän murkalla.

Muonio jää pian taakse ja alamme samalla myös erkaantua kesästä. Puitten lehdet pienenevät, muuttuvat lopulta pelkiksi silmuiksi, järviä kattaa jo hauras jääpeite ja ylhäällä tuntuilla valkea lumi peittää huiput. Sää on sateen tuhrainen, lämpöä vain muutama aste. Palojoensuussa tie kääntyy lopullisesti kohti käsivartta.

Piekanoja ja korppeja leijuu lumisten rinteiden yllä. Joku tarkkasilmäinen keksii joen rannassa istuvan hiiripöllön. Asiasta sukeutuu vilkas keskustelu, kun selviää että lintu istuu Ruotsin puolella; voiko Suomesta Ruotsin puolella nähdystä linnusta ottaa pinnan vai voiko ottaa pinnan Ruotsista Suomen puolella nähdystä linnusta...

Kilpisjärvelle tullaan iltapäivällä. Itse järvi nukkuu vielä jääpeitteen alla. Vieressä kohoava Saana on tarkoitus "vallata" vielä tämän päivän aikana. Lunta ainakin näkyy Saanalla riittävän. Järjestetäänhän siellä juhannushiitojakin ja nyt ollaan vasta kesäkuun alussa. Aloitamme pikkuhiljaa kapuamisen kohti huippua. Alhaalta rinteestä löytyy sepelrastaita. Kiva nähdä laji välillä jossakin muualla kuin etelän keväisessä lehmihaassa. Linnusto Saanalla on muuten niukka: muutama kiiruna, pulmusia, piekanoja ja korppeja. Alempana Lapin satakielet, sinirinnat, aukaisevat kohmeisia kurkkujaan ja heiläyttävät ilmoille Lapin tunnelmaan kuuluvan säkeensä.

Tänä yönä ei nukuta. Heti kun viimeiset ovat hoippuneet alas tunturilta matka jatkuu. Valtakunnanraja ylitetään 4.6 kello 21.15, ja taas ne, jotka eivät aikaisemmin ole käyneet kuningaskunnassa, ylittävät sen kävellen/juosten. Rajan jälkeen maisemat muuttuvat huomattavasti: poissa ovat Suomen tasaisen korkeat, pyöreälakiset tunturit ja tilalle ovat tulleet jyrkät vuonot, rotkot ja suomalaisittain korkeat tunturit pahtoineen. Suomen Lappi tuntuu aika vaisulta tähän verrattuna.

Ja sitten on äkkiä edessä Jäämeri. Tuo seikkailujen ja myrskyjen meri, joka kätkee sisälleen monta tarinaa sankaruudesta ja urheudesta. Ja myös monta niitä, jotka ovat vuosisatojen saatossa saaneet leposijansa noiden aaltojen alta, aina siitä lähtien kun Barents joskus aikojen alussa tänne purjehti. Jäämeren vesi on todella suolaista, sen voin vakuuttaa. Tradition mukaan niiden, jotka eivät ennen ole mais-taneet Jäämeren vettä, on se tehtävä tänne tullessaan.

Seuraamme meren rantaa kiemurtelevaa tietä. Mutkia riittää toinen toisensa jälkeen, pudotusta mereen on parikymmentä, paikoittain jopa satoja metrejä. Mutkaisuudesta saa kuvan siitä, että joskus

vuonon toiselta rannalta toiselle saattaa olla vain kilometri, mutta se voi tietää parinkymmenen kilometrin kiertämistä tietä pitkin. Maisemat ovat upeita. Pysähdymme kiinnostavilla merenlahdilla. Merisirrejä, leveäpyrstökihuja, ristisorsia, punakuireja yms. näkyy joitakin. Norjalle niin tyypillisiä lammaslaumoja kapuaa siellä täällä rinteillä. Vauraan näköisiä taloja on rakennettu rinteille.

Hammerfestin upea silta saavutetaan aamuissa usvassa. Silta-vahti herätetään torkuilta ja matka voi jatkua kunhan ensin on maksettu yllättävän korkea siltamaksu. Ei silti, kyllä tällaisen monumentin rakentamiseen on mennyt kruunu poikineen, joten jotain kai pitää saada takaisinkin.

Hammerfest ottaa meidät vastaan sateisen märkänä. Nukumme pari tuntia bussissa ja tutustumme sitten itse kaupunkiin. Kaupunki sinänsä on melko laaja, tšekäläiseen tapaan pitkä, nauhamainen kaupunki keskittyneenä pääkadun varrelle. Satama on tietenkin suuri. Muitakin turisteja näkyy olevan liikkeellä. Turismi on täällä toinen tärkeä elinkeino kalastuksen ohella.

Lintuhavaintoja Hammerfestistä olivat mm. jokunen kajava, joita lenteli vuonojen rannoilla tänne tullessamme sekä vanha merikotka, joka leijui sataman yli. Kaupunkiin olisi halunnut tutustua kauemmin, mutta aika riensi ja matka jatkui.

Tie alkaa kohota yhä ylemmäs paljakoille. Lumivallit reunustavat tien laitaa. Muutamia kihuja lekuttelee siellä täällä. Igel-dasista löytyy koskikara ja muutama merisirri. Adamselvissä näkyi merimetsoja, kuikkia, leveäpyrstökihuja osuuden parhaimpina havaintoina. Teemme myös koukkauksen taannoin niin kuuluisassa Altassa. Ylitämme Tana Brun ja pysähdymme monelle suomalaiselle varmaankin tutussa Skipagurran motellissa. Siitä ei sitten olekaan enää pitkä matka Varangin vuonon pohjukkaan, tuon pitkän vuonon joka halkoo tiensä tänne kymmenien kilometrien matkalla.

On laskuveiden aika. Vuoksi ja luode ovat näillä main vähän toista kuin Suomessa. Lietteillä piipertää kahlaajia: punakuireja, sirrejä, pikkukuoveja. Ensimmäiset kyhmyhaahkatkin löytyvät rannasta. Tien vartta reunustaa vielä tiheä vaivaiskoivikko, joka pian muuttuu pelkäksi tundraksi. Tundralla kasvaa enää pelkkää jäkälää.

Seuraava kohde on Vadsö (Vesisaari), joka on kveenikulttuurin keskus ja nykyisin laajahko rinteille rakennettu kaupunki. Sitä hallitsevat matalat rakennukset. Leiripaikka ja kämpät joihin majoitumme sijaitsevat ylhäällä kaupungin takana olevalla "niityllä". Suomalaiset ehkä muistavat Vadsön parhaiten siitä, että UKK kävi täällä edelliskesänä vihkimässä nykyään kaupungin keskustassa kohoavan kveenipatsaan.

Vielä tuloiltana käymme tutustumassa Eckeröyan kuuluisaan lintuvuoreen. Kallionjyrkäne on valkoisenaan sinne tänne poukkoilevia kajavia. Missä vain on vähäinenkin tasanne, sinne kajavapari on muninut munansa. Muna- ja poikastappiot vuosittain lienevät melkoiset. Aamulla tutustumme paikkaan tarkemmin. Kallion päältä avautuvat hienot näkymät merelle sekä alas rinteeseen. Aamun saaliina on muutama jääkuikka, kihuja, kyhmy- ja allihaahkoja, kiisloja ja jokunen merisirri.

Eckeröyan kyläyhteisön jätämme lepäämään aamun harmauteen ja suuntaamme eteenpäin. Puutonta tundraa, tyrskyävää merta, siinä matkaosuuden päälimmäiset näkymät. Viimeinen suurempi asutuskeskus, Vardö (Vuoreija), ohitetaan lähes huomaamatta. Tie muuttuu entistä kapeammaksi ja kiharaisemmaksi. Jossain sen päässä on Hamningsberg, matkamme päte. Sen edemmäksi emme enää mene.

Tuuli ulvoo Hamningsbergissä ja näkyvyys peittyi ajoittain tuulen pyörteissä vellovaan lumeen. Tunnelmat ovat lähinnä arktiset. Telttojen pystyttäminen osoittautuu mahdottomaksi, suojaisia paikkoja kun ei tahdo löytyä. Yksi kerrallaan vaellamme bussiin nukkumaan. Joku ennakkoluuloton viettää yönsä auton tavara-säiliössäkin...

Myrsky on kuitenkin meidän onnemme; se ajaa nimittäin linnut liikkeelle. Havaintokallion ohi virtaa pitkin iltaa arktisia lajeja: kiisloja, ruokkeja, lunneja ja kihuja. Jos jokin lintu sykehdyttää, se on eittämättä suula - pohjoisen valkea albatrossi. Voiko oikeastaan olla kauniimpaa näkyä kuin tuo lintu, joka valkoisena liikkumattomin siivin liittää aaltojen yllä, välillä pysähtyen ilmaan tarkkallemaan vellovaa aallokkoa. Suulia pyörii kylän rannoilla koko joukko, joten lintua saa kyllä katsella. Kihuja löytyy ajoittain mereltä, runsaimmin merikihuja, jonkin verran leveäpyrstöjä, muutama tunturikihu sekä sokerina pohjalla kallion edestä liihottava kaunis isokihu. Kihuvalikoima on siis täydellinen, päästäpä samaan joskus Porkkalassa. Jostain mereltä ilmestyy isovesipääsky, joka aikansa merellä pyörityään tipahtaa aallokkoon kohtalaisen lähelle havaintokalliota. Mukava ja yllättäväkin havainto. Päivän päätteeksi saamme vielä plakkariin pari myrskylintua. Ihan kiva lintupäivä.

Itse Hamningsberg on todella uinuva kyläyhteisö. Uusiakin taloja on, mutta ihmisiä ei näy missään. Vain lampaat juoksentelevat autioilla pihamailla. Kylässä toki on kauppa ja majoituspalvelukin, mutta ovet pysyvät tiukasti kiinni. Ainoa ihminen on

vanhanpuoleinen ukkeli, joka tuloiltana käy juttelemassa säästä ja linnuista. Tietysti myös yksi saksalaisauto käy pyörähtämässä kylässä. Hautausmaa löytyy jonkin matkan päästä. Ainakin joskus täällä on käyty epätoivoista taistelua säänhaltijoita vastaan.

Seuraava aamu valkenee huomattavasti tyynempänä kuin edellisen. Lintuja näkyy nyt vähemmän, samojen lajien lisänä muutama jääkuikka ja isolokki. Iltapäivällä löytyy retken yllätyslaji, alaskansirri, kylän rannasta. Tässä yhteydessä ei liene syytä puuttua havaintoon tarkemmin, koska sitä tullaan käsittelemään varmaan muissa yhteyksissä. Laji oli yllätys. Pohjois-Norjassa kyllä tavataan amerikkalaisia kahlaajia vuosittain kuten myös itäisiä lajeja.

Merisirriäkin oli välillä kiva katsella jossain muualla kuin Jurmon talvisilla riutoilla: n. 70 yksilön parvi pyöri koko ajan kylän rannoilla. Iltapäivällä ehdin vielä tutustua saksalaisten sodanaikaisiin linnoituksiin Hamningsbergin päällä. Komeat ovat olleet asemat ja paljon on työtä tehty. Muurmanskiin saattueille täältä pystyi hyvin aiheuttamaan päänvaivaa.

Paluumatka samaa reittiä sujuu suuremmitta yllätyksittä. Ylitämme jälleen Tana-joen ja sitten onkin edessämme armaan kotimaamme raja. Matka vuonolta Nuorgamiin on niin lyhyt, että mitähän Nuorgamissa näkisikään, jos siellä vähän aikaa stajaisi.

Suomenpuolella talvi yllättää. Utsjoella maata peittää 10 cm:n lumikerros ja puissa on hädin tuskin silmun alkuja. Tenon rantoja reunustavat valtaisat jäävallit. Kalastus joella näkyy jo olevan käynnissä. Utsjoella suurin osa porukasta häipyi heti jonnekin Ailigas-tunturin suuntaan keräkurmitsaa hakemaan. Me muut istumme iltaa matkailuhotellissa ja odottelemme heitä takaisin. Kun lumiset miehet ovat rämpineet alas Ailigakselta (kurmitsa hoidettuna), jatkamme heti Kevolle Kenesjärven rantaan, josta vaellusreitti alkaa. Kanjonin päällä seisoiimme lumessa ja palelimme parisen tuntia, mutta tunturihaukka pysytteli piilossa. Vain yksinäinen kihi lensi jossain horisontissa ja rinteiden päällä naukui pari piekanaa. Muuten talvinen Kevo oli hiljainen.

Vielä saman päivän aikana pyyhällämme läpi Lapin aina Kuusamoon asti. Matka on pitkä eikä Metsä-Lapissakaan ole sen ihmeempää katsomista, vain samaa yksitoikkoista metsää loputtomiin. Lähellä Kuusamaa maisemat toki muuttuvat enemmän kiinnostaviksi vaaroinen ja järvineen. Kuusamossa majoitumme Rukan juurelle

sikäläiseen kämppäkylään. Kuukkelimiehet ryntäävät heti lumiseen metsään, mutta jotkut vain tyytyvät istumaan paikallisessa ravintolassa, jossa hämmästyttävät tarjoilijaa tilaamalla juustoa kuukkelille...

Seuraava aamu löytää meidät tarpomassa rinteitä Valtavaaran maisemissa. Lintuja ei juuri ole, mutta upeita maisemia toki, ja miksei olisi, ollaanhan maassa Kuusamon. Yksinäinen kuukkeli toki löytyy lähimetsästä. Metsää todella riittää. Sen huomasi kirjoittajakin, joka uhkarohkeasti lähti omille teilleen ja huomasi pian olevansa ties missä...

Seuraavan tavoitteen piti olla Koronuoma, mutta meitä uskollisesti palvellut bussi tekee stopin Posiolla ja edessä on paluu Kuusamoon. Samaa kyytiä jatketaan aina Joensuuhun asti, jossa siten on tavallista enemmän aikaa. Vaan ei siinä mitään, Linnunlahden leirintäalue palveluineen on ihan kiva paikka ja joen kaupunkikin tutustumisen arvoinen.

Samana iltana alkaa leiripaikassa liikkua villi huhu jostakin kovasta lajista lähistöllä. Kukaan ei tiedä mikä ja missä. Matkanjohtaja vain hymyilee salaperäisesti, eikä kerro mitään: "Huomenna näette..." Vaan eipä nähty eikä kuultu. Salaperäisyys jatkuu kaukaiselle metsäaukiolle asti, johon seuraavana aamuna suuntaamme. Laji oli ollut paikalla vielä aamulla, mutta ilmeisesti yltyneen tuulen takia sulkenut nyt suunsa. Mikä laji? Osalle porukkaa, ainakin retkemme pienimmille, se jää varmaan epäselväksi vielä siinäkin vaiheessa kun lintua yritettiin houkutella laulamaan mankalla, turhaan. Sinipyrstöhän täällä oli ollut, tuo salaperäinen itäisten taigametsien asukas. Oliko tällainen salailu tarpeen ja eikö aikaisempi lähtö olisi ollut paikallaan? Mainittakoon, että kolmen päivää myöhemmin olin paikalla ja silloin lintu lauloi vilkkaasti.

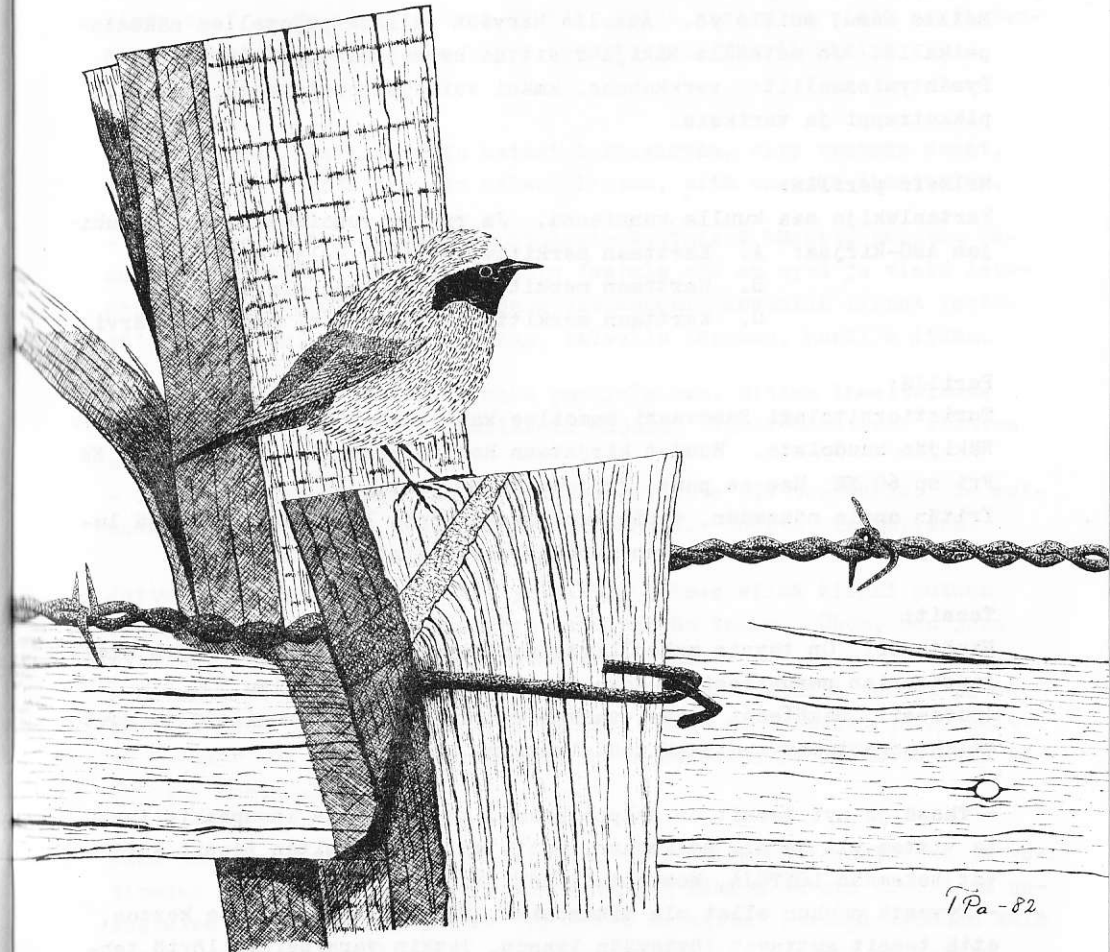
Joka tapauksessa retki jatkui. Samana iltana kuuntelimme yölaulajia Tohmajärven seutuvilla, jossa yölaulajatiheys on vähän toista kuin Lounais-Suomessa. Tutustuimme myös Uuden Värtsilän Sääperijärveen, erittäin mukavan näköinen paikka. Niityllä lauleli muutama kultasirkku, järvellä pyöri yksinäinen mustatiira ja yllättäen uivelopariskuntakin.

Viimeinen kohde tällä retkellä oli Parikkalan Siikalahti, jossa vietimme muutaman lauantaiaamun tunnin. Lahdelta löytyi kuhankaittajiä, luhtahuitteja, luhtakanoja ja mukavaksi retken päätöslajiksi havaintotornin lähellä huuteleva pikkuhuitti.

Sitten olikin edessä enää loppusuora kotiin; pysähdys Lahdessa,

ryhmäkuvat Riihimäellä ja taas oltiin Turussa. Paljon tuli nähtyä ja koettua lyhyessä ajassa. Kokonaisuutena ottaen retki oli onnistunut. Sääli vain, että aika rajoitti liikaa joihinkin paikkoihin tutustumista.

Yhdistys haluaa vielä kerran kiittää kaikkia mukana olleita. Toivottavasti tapamme taas ensi kesänä.

NÄKIJÄN MATKASSA

FAMILIARIS

Johdanto:

Joku näkee, joku ei. Kuka näkee näkyy alta. Aloita siitä.

Aamu:

Meille aamu, muille yö. Autolla hirvien välistä pujotellen näköalapaikalle. Jo matkalla Näkijä rasittaa hermojamme pysähtymisillään. Pysähtymisaaliit: verkkokoho, kaksi voimajohtoeristettä, rusakko, pikkutrappi ja variksia.

Melkein perillä:

Kartanlukija saa kuulla kunniansa. Ja ryhtyy runoilemaan kartanlukijan ABC-kirjaa: A. Karttaan merkitty lossi ei kulje enää.

B. Karttaan merkitty tie ei enää ole tie.

C. Karttaan merkitty lintujärvi ei enää ole järvi.

Perillä:

Turistiornitologi Samovaari samoilee kahvipuiden hakuun ottaen vaarin Näkijän huudoista. Huudot kirjataan kenttälyhentein: Col pal 18 NE Fri sp 60 NE Hae ne puut Fri coe 35 N jne...

Yritän oppia näkemään, oppia kuulemaan, oppia löytämään. Näkijä lupaa opettaa tehostajauksen teorian perusteista lähtien:

Teesit:

Näköteesi: On täysin mahdollista nähdä tässä nyt lintu. - Tämä stajausteorian perusteeksi on koko lintuhomman kantava voima.

Aputeesi: Näköteesi pätee, vaikka vääräuskoiset ja noviisit ja muut selkärangattomat muuta väittäisivätkin.

- Tässä ja nyt teesit on helppo uskoa, kun piliä ja isompaakin Avesta virtaa yli ja ali solkenaan, mutta en ymmärrä miten teesit auttavat tekemään LÖYTÖJÄ, kommentoin Näkijän teoretisointia.

- Tyvestä puuhun ellet ole tikanpoika, rauhoittaa Näkijä ja kertoo, että teesit auttavat löytämään linnun, joskin varsinainen löytö tehdään löytölauseideologian pohjalta:

Lauseet:

Lintulause: Lintu on lintu on lintu eikä muuksi muutu.

Löytölause: Lintu on laji on rotu on vaikka rari taikka löytö.

Koen kolmannen asteen AHA-elämyksen ja kysyn, että siinäkö kaikki. Näkijä vastaa oraakkelia matkien, että jos osaat, niin siinä kaikki. - Ja minähän kun osaan mitä vaan

Lintu putkeen ja siinä se on... Niin mikä se oikein onkaan?

Mistä hitosta minä tiedän mikä tuo tuhatta ja sataa yli vilahteleva piste on? - Et osaa, nauraa Näkijä. Teitä varten on vielä kaksi teoreemaa, joista katoteoreemaa nyt suosittelen, nälviä Näkijä.

Teoreemat:

Katoteoreema: Mitä enemmän katsot lintukirjaa, sitä enemmän osaat.

Rariteoreema: Mitä enemmän katsot lintua, sitä enemmän ihmettelet.

- Höpötyksenne tuo mieleen ornitologin kultaiset käskyt, puuttuu Samovaari puheeseen. Sellaiset kuin "matala oja on syvä ja vielä leveämpi", taikka ornitologin suunnistussäännön: Keväällä linnut lentävät pohjoiseen, syksyllä etelään, talvella länteen, kesällä itään.

Ihmettelemme onko Samovaari ehkä partiolainen. Sitten ihmettelemme miten kukaan voi pärjätä tuollaisiin ohjein. Tästä Samovaari ilahtuu suunnattomasti:

- On se sentään hienoa kun te ornitologit ette ole tosikkoja. Te melkeen tajuutte vitsin viiden minuutin päästä. Toista oli intissä.

Juttu rönsyilee, evästä kuluu ja Näkijä seisoo silmä kiinni putken okulaarissa. Vaikka on kuuluisa keskipäivän tauko. Öhöm, sen jopa minä noviisi tiedän ja pistän evästä poskeen.

- Mitenkä se merkomaaniornitologi selitti, että kalliit vehkei pitää käyttää kans, aloitti Näkijä yllättäen. Eikö nämä putket ja Zeissit ja Leitzit ole kalliita vai ihanko te tarkoituksella yritätte olla näkemättä mustahaikaraa?

Minä ja Samovaari olemme sitä mieltä, että päivä on täydellinen ja kotimatka voi alkaa. Auton avaimet omistava Näkijä on eri mieltä ja perustelee ärsyttävin fraasein: Ei kaksi kolmatta, parempi myöhään kuin vielä myöhemmin, koskaan ei ole liian myöhäistä, periksi ei anneta jne. Kolmen tunnin fraasikokoelman tyrmäminä lähdemme lopulta matkaan - vain kuullaksemme saman uudestaan Näkijän pysähtyessä milloin

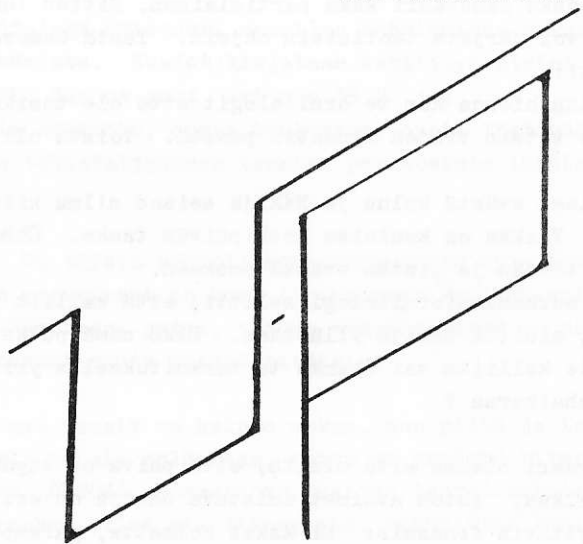
mihinkin. Lohdutukseksi Näkijä lupaa johdattaa meidät käpy- ja vääntöteorian alkeisiin, mutta se on taas aivan toinen juttu.

nyt tunnet

MERKIN

U-products,

tehokasta p
ie
nmainontaa

PIIRTEITÄ LAITILAN PONGARI-INVAASIOSTA TALVELLA 1981-82

Laitilan keskustassa havaittiin varsin vahva pongari-invaasio vuodenvaihteen 1981-82 tienoilla. Vaelluksen erityinen kulmi-naatiopiste oli vanhan kirkkoherranpappilan ympäristö keskustan länsipuolella.

Vaelluksen aikataulu

Ensimmäiset merkit tulevasta vaelluksesta saatiin kuulohavaintona 21.12.-81, jolloin erään turkulaisharrastajan ääneen tuli puhelimessakin helposti havaittava kiihko hänen kuullessaan paikallisesta valkoselkätikasta Laitilassa. Ensimmäinen havainto yksinäisestä tiedustelijasta tehtiin 23.12. ja seuraavat 4 havaittiin 25.12.

Vaellus oli kolmihuippuinen. Ensimmäinen huippu osui joulukuun 26. ja 27. päiviin, kumpanakin 8 pongaria. Suurin päiväsumma oli 12 kiikarinkantajaa 2.1.-82. Vaelluksen muuten jo loputtua tuli 9.1. yllättävä kolmas huippu 10 yksilön voimin. Viimeiset neijä havaittiin 13.1.

Ikä ja sukupuoli

Suurin osa vaeltajista oli juv.-yksilöitä (silmämääräisesti arvioiden 15-20 kv). Joitakin vanhoja yksilöitä tavattiin, mutta nämäkään eivät olleet juuri 30 kv vanhempia. Lähinnä vaeltajien käyttämien teknisten apuvälineiden ansioksi lienee laskettava 6 pesäpoikasen mukanaolo invaasion aikana.

Koirasvoittoisuus oli vaelluksen silmiinpistävä piirre: kaikista liikehtijöistä koiraita oli 97.6% (N=82). Lähtevätkö koiraat herkemmin vaellukselle vai lieneekö sukupuolien suhde sama kantapopulaatiossa? Ainakin soidinaikana tämän luulisi aiheuttavan koiraille melkoisen suorituspaineen.

Vaelluksen suuntautuminen

Vaeltajista pyrittiin mahdollisuuksien mukaan selvittämään lähtöalue. Tämä onnistui 36 tapauksessa (45%, N=82). varsin alhainen prosentti johtuu lähinnä uusien japanilaisten verkkojen puutteesta. Turku oli lähtöalueena 90.1%:lla ja Helsinki 9.9%:lla vaeltajista. Mainittakoon, että nämä kauimpaa lähteneet vaeltajat olivat kaikki samassa parvessa, joka havaittiin ensimmäisen huipun aikana. Vaellus suuntautui siis pääasiassa luo-

teeseen.

Vaelluksen syistä

Syyt lienevät moninaiset. Haastattelun perusteella todettiin erääksi syyksi se, että vaeltajien esiintymisalueella tapahtunut urbanisaatio on johtanut sopeutumiseen, tässä tapauksessa pinnanmetsästykseseen, joka tiettyjen ärsykkeiden, tässä tapauksessa valkoselkätikan, vaikutuksesta purkautuu invaasiona, joka havaintojen perusteella saattaa suuntautua kauaskin lähtöalueilta. Vaeltajat lienevät kaikki palanneet lähtöalueelleen, joten ns. kuolonvaelluksesta ei ole kysymys. Pongaripopulaation kokoon vaellukset eivät täten vaikuttane. Vaellusten ekologisesta merkityksestä tarvittaisiin lisätutkimuksia.

Hajahavaintoja

Yksityisautoilun haitat eivät tuntuneet invaasioon osallistuneita surettavan.

Valkoselkätikka ei pahemmin säikkynyt optisen lasin joukkokoontumista sen koputteluun juurelle, mutta samalla pihalla ennen ruokailleet peltopyyt pysyivät poissa monta viikkoa, kun väki hyppi niiden yöpymis- ja päivimiskatajikon reunassa. Peltopyyt selvisivät, koska saivat ruokaa muualta - tällä kertaa.

Osa invaasioon osallistuneista osoitti melkoista röyhkeyttä tallomalla lupaa kysymättä ja mitään puhumatta pitkin pihoja ja kiikaroimalla suunnilleen talojen laseista sisään (siltä se nimittäin näyttää, vaikka katselisikin talon ohi pellolle).

Kiitokset

Ensinnäkin kiitos vaimolleni, joka perheen hoidon ohessa jakoi tukea miehensä päähänpistoa laskemalla talon ympärillä lonsivia kiikaroitsijoita silloin, kun itse olin työssä. Kiitokset myös niille, jotka tällä tavoin toivat meille tiettyä hupia pimeimmän kaamoksen aikaan. Ja osanottoni kaikille niille, jotka innokkaasta vaeltelusta huolimatta eivät saaneet tuota - ah! - niin tärkeätä utua järjestysnumeroa havaintoihinsa.

Juha Kylänpää (217)

TIEDONANTOJA

Turturikyyhky, Streptopelia turtur, pesivänä Pöytyällä

5.5.1980 havaitsimme H. Kullbergin kanssa Pöytyän Raatikaisissa sähkölangalla pienen, vaaleanruskean kyyhkyä, jonka helposti määritimme ad.-pukuiseksi turturikyyhkyksi. Ensihavainnon jälkeen kului lähes kuukausi ennen kuin laji näyttäytyi uudelleen. Tuoloin, 30.5., lähes samalla paikalla näkemäni kyyhky oli erittäin hermostunut. Tämän toisen havainnon tehtyäni, aloin alueella säännöllisesti liikkuessani seurata tarkemmin paikkoja, joissa linnun voisi nähdä.

17.6. kyyhky näyttäytyi samalla peltoaukealla, n.1.5 kilometrin päässä ensimmäisestä tapaamispaikasta. Se istui kirkonkylän pappilan pihalla sähkölangalla. Seurasin lintua n.10 minuuttia, jonka jälkeen se poistui läheiseen metsikköön. Koko ajan kyyhky oli varsin hermostunut.

19.6. turturi näyttäytyi edellisten havaintopaikkojen välimaastossa. Lintu oli nyt huomattavasti rauhallisempi. Tarkkailin sitä n.100 metrin päästä runsaan varttitunnin, jonka jälkeen kyyhky laskeutui pellolle ruokailemaan. Yritin jälleen seurata sitä siinä kuitenkaan onnistumatta. 29.6. K. Wahlroos näki suunnilleen ensimmäisessä havaintopaikassa kaksi ad.-pukuista turturia lennossa.

17.7. Wahlroos havaitsi ensi kerran juv.-linnun ruokailemassa tien reunassa, sen peltoaukean reunalla, jonne näkemäni ad.-lintu usein katosi. 23.7. näin myös juv.-linnun ruokailemassa samalla tiellä n.0.5 kilometrin päässä edellisestä paikasta. Oleskelin paikalla n.1.5 tuntia ja sain kuvattua linnun joten kuten valotusmittarin reistailusta huolimatta.

Nuori turturikyyhky on helppo tuntea. Puku on erittäin vaalea ja hiekanvärinen. Kaulatäplä puuttuu kokonaan ja selässä erottuu aikuisen turturikyyhkyä suomukuviointi himmeänä.

Tämän jälkeen ei kyyhkyjä enää nähty Pöytyällä.

Turturikyyhky pesii lähinnä Suomea Baltian maissa. PLV:n mukaan laji on pesinyt satunnaisesti Tanskassa ja tavattu Ruotsissa satakunta kertaa. Epävarman tuntuinen pesintä Suomessa Kirkkonummella on vuodelta 1868. PLV mainitsee lisäksi, että useimmat turturikyyhkyhavainnot on tehty syksyisin. Aikaisin teoksen tuntema keväthavainto on 20.5.

Turturikyyhky saapuu pesimäalueilleen Baltiaan huhti-toukokuun

vaihteessa ja aloittaa pesimisen jo toukokuun loppupuolella. Tästä päätellen Pöytyän kyyhkyt ovat noudattaneet samaa aikataulua kuin Baltiassa.

Henry Laine

Pari korjausta edelliseen lehteen, UKULI II/1982:een.

- sivu 13:n karttatekstistä puuttuu kottaraisen merkki ▽.
- sivu 11:n nuolella varustettuun punakylkilöytöön piti liittää koordinaatit: 42°11', 43°05'.

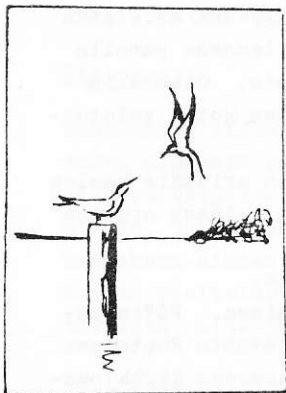
PS. Kesäkatsaus -81 viipyy. Jos joku hermostuu odottamaan, Antti Karlin ottaa varmasti mielellään havaintojen ruotimis- ja kirjoitusapua vastaan. Näillä näkymin kesäkatsaus -81 ja -82 niputetaan yhteen ja julkaistaan samanaikaisesti.

Ukuli 4/82 ilmestyy ennen joulua. Ainakin mikäli kirjoituksia on tarpeeksi kasassa. Hyvä lukija, älä siis ujostelee vaatimattomuuttasi, vaan rohkaise mielesi ja tee juttu Ukuliin. Toimitus olisi siitä ikionnellinen. Nelosnumeroon on jo kiire, mutta ensi vuoden ykköseen on aikaa miltei koko talvi.

HYVÄ KUVA!

- PARHAASI ?
- ANSAITSEE KEHYKSEN

kehystämme ammattitaidolla taulut ja kuvat, 'PinnadiPlomit' jne

Taide - Siuna

p: 333 176

käsit. 1

OSOITEMUISTIO

TLY:n HALLITUS 1982

Puheenjohtaja	Juha Vuorinen Terhotie 17, Tku 72	p. 361 238
Värapuheenjohtaja	Juhana Piha Kiinamylllynkatu 5 A, Tku 50	515 993
Sihteeri	Sinikka Jalonen Väliläntie 2, Tku 40	472 555
Rahastonhoitaja	Rauno Laine Smirnoffintie 5-7 A, Vsa 32	304 562 (koti)
Tiedotevastaava	Janne Suomela Palomäenkatu 17, Tku 54	373 929
Pöytäkirjantarkastaja	Juha Kääriä Kaanaantie, Vanto 21120 Raisio	
Ukulin mainokset	Hannu Lahtonen Lemminkäisenk. 17 C 76 Tku 72	
Jäsen	Annika Forsten Aurakatu 20 A, Tku 10	18 404
Jäsen	Päivi Jalava Puutarhantutkimuslaitos Yltöinen 21500 Piikkiö	727 813
Jäsen	Tuukka Pahtamaa Itäinen Pitkätatu 15 aB 43	330 764 tai 512 117

<u>JURMON ASEMANHOITAJA</u>	Jouni Saario Hakink. 12 as. 23 21210 Raisio as	
<u>HAVAINTOARKISTO</u> arkistokortit	Juhana Piha ks. hallitus	797 347
<u>LEHTIARKISTO</u>	Jarmo Komi Yliopistonkatu 12 bA 30, Tku 10 19 716	
<u>SUOARKISTO</u>	Antti Karlin Helmikänkatu 3 C 4, Tku 24	403 323

<u>KUOLLEET LINNUT</u> (ja muut eläimet)	Ari Karhilahti Turun yliopiston eläintiet. laitos Tku 50	645 775 tai 645 774
---	--	------------------------

<u>LOUKKAANTUNEET</u>		
<u>LINNUT</u> (ja muut eläimet)	Anja Eerikäinen	484 062

<u>RENGASTUSTOIMISTO</u>	Yliopiston Eläinmuseo, P. Rautatiekatu 13, 00100 Hki 10 puh. 90/4027280	
--------------------------	---	--